

13—17 februari.

Debatter m. m.

	Sid.
Onsdagen den 17 februari.	
Långivningen från lånefonden för bostadsbyggande	7
Begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.	13
Interpellationer:	
av herr Persson, Karl, om skärpt deklarationskontroll beträffande handel med livdjur m. m.	36
av herr Hermansson, Herbert, om anläggande av en förbifartsled vid Kungälv	37

Samtliga avgjorda ärenden.

	Sid.
Onsdagen den 17 februari.	
Val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling	6
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, ang. ändrade bestämmelser om tillsättning av kyrkobetjäning	7
Statsutskottets utlåtande nr 15, ang. utgifter å tilläggsstat II: försvarsdepartementet	7
— nr 16, ang. utgifter å tilläggsstat II: socialdepartementet	7
— nr 18, ang. utgifter å tilläggsstat II: finansdepartementet	12
— nr 20, ang. utgifter å tilläggsstat II: handelsdepartementet	13
Bevillningsutskottets betänkande nr 11, ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.	13
Bankoutskottets utlåtande nr 4, ang. granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning	35

	Sid.
Första lagutskottets utlåtande nr 6, ang. ändrad lydelse av 1 § lagen om statlig krigsförsäkring m. m.	35
Andra lagutskottets utlåtande nr 1, ang. ändrad lydelse av 6 § lagen om allmänna barnbidrag m. m.	35
Jordbruksutskottets utlåtande nr 2, ang. utgifter å tillägsstat II: jordbruksärenden	35

Lördagen den 13 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1954/55 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1954/55 till oförutsedda utgifter; och

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1954/55.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.; och

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472).

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Riksdagsmannen herr *Emil E. Näsström*, Bjästa, som sedan den 30/1 1954 vårdas intagen å Länslasarettets i Härnösand kirurgiska avdelning på grund av fract. costar. dx. + commotio cerebri, är på grund härav oförmögen att uppehålla sin tjänst fr. o. m. den 30/1 1954 och minst en månad framåt från nedanstående datum räknat.

Länslasarettet i Härnösand den 1/2 1954.

O. Kerstell,

t. f. lasarettsläkare.

Anmäldes att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 65, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror;

nr 71, med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting m. m.; och

nr 74, angående anslag för budgetåret 1954/55 till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Särskilt bidrag till Sveriges utsädesförening för kvalitetsundersökning av lin m. m.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion angående ändrade bestämmelser om tillsättning av kyrkobetjäning;

statsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtande nr 4, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 mars 1939 (nr 68) om statlig krigsförsäkring m. m.;

andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag, m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 2, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.04.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 16 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 9, 10 och 13 innevarande månad.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 68, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 6 juni 1952 (nr 434) om särskild skolstyrelse i vissa fall.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 65, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. lagen den 14 juni 1928 (nr 289) angående handel med utsädesvaror.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 71, med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående anslag för budgetåret 1954/55 till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Särskilt bidrag till Sveriges utsädesförening för kvalitetsundersökning av lin m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, statsutskottets utlåtanden nr 15, 16, 18 och 20, bevillningsutskottets betänkande nr 11, bankoutskottets utlåtande nr 4, första lagutskottets utlåtande nr 6, andra lagutskottets utlåtande nr 1 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 2.

Anmälades att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogs och lades på bordet:

nr 70, angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta ar-

beten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, m. m.; samt

nr 72, angående överenskommelse om leverans av mul- och klövsjukevaccin från Danmark till Sverige.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 396, av herr *Bergh*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1954/55 till folk- och småskoleseminarierna;

nr 397, av herr *Björnberg* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgift m. m.;

nr 398, av herrar *Svård* och *Bergh*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 64, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 399, av herr *Spetz* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 64, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 400, av herr *Andersson, Lars*, och herr *Pålsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 64, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 401, av herr *Andersson, Lars*, och herr *Näsgård*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.; samt

nr 402, av herr *Andersson, Lars*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om yrkesskadeförsäkring m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.04.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 17 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med åberopande av bifogade läkarintyg anhåller jag härmed om ledighet från riksdagsarbetet tills vidare.

Stockholm den 16 februari 1954.

Ernst Wehtje.

Att direktör *Ernst Wethje* på grund av tarmsjukdom tills vidare ej kan delta i riksdagsarbetet intygar

Stockholm den 15 februari 1954.

J. P. Strömbeck,
professor, överläkare.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, det i åberopade läkarintyget omförmälda hindret varade.

Företogs val av tre ombud i Europarådets rådgivande församling jämte tre suppleanter för dessa ombud.

Herr **ANDRE VICE TALMANNEN** erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! För detta val ber jag att få avlämna en gemensam lista med förslag till ombud i Europarådets rådgivande församling jämte suppleanter för dessa. Listan är godkänd av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen.

Herr andre vice talmannen avlämnade därefter en lista av följande utseende och med partibeteckningen »Den gemensamma listan»:

Elmgren, B. F., ledamot av första kammaren	Fahlander, G. R., ledamot av första kammaren
Sundström, W., ledamot av andra kammaren	Olsson, Gunnel, ledamot av andra kammaren
Wistrand, K. K:son, f. d. direktör	Dickson, J. I. A., ledamot av andra kammaren

Sedan herr talmannen för kammaren uppläst denna lista, blev densamma på gjord proposition av kammaren godkänd; och förklarades hava blivit utsedda till ombud i Europarådets rådgivande församling herrar Elmgren, Sundström och Wistrand samt till suppleanter för dem respektive herr Fahlander, fröken Olsson och herr Dickson.

På framställning av herr talmannen beslöts att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av protokollet underrättas om detta val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till skrivelse till Konungen med anmälan om det förrättade valet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 72, angående överenskommelse om leverans av mul- och klövsjukevaccin från Danmark till Sverige.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Berghs* motion, nr 396, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1954/55 till folk- och småskoleseminarierna.

Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggande.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 397, av herr *Björnberg* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgift m. m.; ävensom

nr 398, av herrar *Svärd* och *Bergh*, nr 399, av herr *Spetz* m. fl., samt nr 400, av herr *Andersson, Lars*, och herr *Pålsson*, de tre sistnämnda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 64, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 401, av herr *Andersson, Lars*, och herr *Näsgård*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.; samt

nr 402, av herr *Andersson, Lars*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om yrkesskadeförsäkring m. m.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion angående ändrade bestämmelser om tillsättning av kyrkobetjäning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser socialdeparte-

mentets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.**Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggande.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen medgiva, att under budgetåret 1953/54 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 510 000 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ohlön* och *Sundelin* (I: 286) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin* m. fl. (II: 385), i vilka motioner föreslagits, att riksdagen skulle medgiva att under budgetåret 1953/54 preliminära beslut angående lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 525 milj. kronor,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *William Ohlsson* m. fl. (I: 288) och den andra inom andra kammaren av herr *Adamsson* m. fl. (II: 382), i vilka motioner, såvitt nu var i fråga, hemställdes, att riksdagen måtte vid behandlingen av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 2 framlagda förslag om ramen för preliminära beslut om lån för bostadsproduktionen bemyndiga Kungl. Maj:t att vidga denna ram med de belopp, som kunde befinnas erforderliga för att säkerställa jämn sysselsättning inom bostadsbyggandet och en så stor produktion av nya bostäder som tillgängliga resurser medgäve.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 286 och II: 385 samt I: 288 och II: 382, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budget-

Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggande.

året 1953/54 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 510 000 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Bergh*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr *BERGH* (h):

Herr talman! Under en följd av år har riksdagen bemyndigat Kungl. Maj:t att genom bostadsstyrelsen medge preliminära lån för bostadsbyggande. Eftersom detta bemyndigande till sin natur är en finansfullmakt har beloppet varit maximerat; man har på det sättet angivit en ram, inom vilken Kungl. Maj:t haft att hålla sig. Sålunda bemyndigades Kungl. Maj:t att för budgetåret 1952/53 meddela preliminära lån intill 380 miljoner, då det gällde lånefonden för bostadsbyggande, och intill ett belopp av 210 miljoner, då det gällde investeringsanslaget för tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet. För budgetåret 1953/54 finns en motsvarande fullmakt. Ramen har där vidgats något, så att maximibeloppen är 480 respektive 190 miljoner. Det är alldeles självklart att bemyndigandena innebär, att Kungl. Maj:t och bostadsstyrelsen haft att hålla sig inom den angivna ramen och att maximibeloppen inte får överskridas utan riksdagens bemyndigande.

Jag har velat nämna dessa tämligen självklara ting i början för att mot bakgrunden av dem lämna en liten redogörelse för hur man i själva verket förfarit i fråga om dessa bemyndiganden, innan jag kommer till dagens utskottsutlåtande.

Socialministern säger i kapitalbudgeten för budgetåret 1954/55, att bostadsstyrelsen någon gång i maj 1953 anmält, att det bemyndigande, som lämnades för budgetåret 1952/53, överskridits med såvitt gäller lånen från bostadsbyggande 75 miljoner kronor och såvitt gäller investeringsanslaget för tilläggsån med 96 miljoner kronor. Bostadsstyrelsen har begärt, att Kungl. Maj:t skulle godkänna vad som sålunda förekommit, och ett sådant godkännande har enligt uppgift i

propositionen också lämnats i juni 1953. Bostadsstyrelsen har emellertid den 28 augusti 1953 anmält ytterligare ett överskridande med respektive 56 och 9 miljoner kronor och begärt, att Kungl. Maj:t skulle låta med vad även i detta fall förevarit bero. Beträffande denna framställning sägs i propositionen, att Kungl. Maj:t ännu inte har meddelat något beslut.

Vad bostadsstyrelsens förfarande beträffar, utgår jag ifrån att det kommer att prövas i sitt naturliga sammanhang, och huruvida Kungl. Maj:t haft rätt eller icke rätt att godkänna vad som förevarit lär väl också, hoppas jag, komma att prövas i vederbörlig ordning. Jag skall därför inte mera uppehålla mig vid den saken. Jag har endast velat lämna dessa uppgifter såsom en bakgrund till vad den proposition handlar om, som av statsutskottet behandlas i dess utlåtande nr 16.

I nämnda proposition har framhållits, att den ram, som Kungl. Maj:t och bostadsstyrelsen har att hålla sig inom, för innevarande budgetår sannolikt inte är tillräcklig. Det sägs vidare, att arbetsmarknadspolitiska skäl kan göra det påkallat, att man sätter i gång byggen och ger preliminära lån utöver vad fullmakten för innevarande budgetår berättigar till. För det ändamålet begär Kungl. Maj:t att taket skall höjas beträffande det förra slaget av lån från 480 till högst 510 miljoner kronor och beträffande fonden för tilläggsån från 190 till 205 miljoner kronor.

Jag kanske här också bör säga, att det överskridande, som bostadsstyrelsen har gjort, föranlett åtskillig oro i landet, på den grund nämligen, att när man skulle försöka ta igen vad man förut expanderat med blev det en minskning i antalet preliminära lån. Det är därför helt naturligt, att man på sätt som föreslagits i propositionen vill vidga ramen.

Vad jag däremot inte förstår är statsutskottets sätt att behandla denna fråga.

Statsutskottet har icke nöjt sig med att bifalla Kungl. Maj:ts förslag om en höjning av taket i ena fallet från 480 till 510 miljoner kronor utan har dessutom

Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggnade.

franhållit, att det kan visa sig angeläget att gå därutöver. Utskottet har följaktligen i motiveringen skrivit, att Kungl. Maj:t bör ha rätt att ytterligare utvidga ramen för dessa preliminära lån, dock högst intill den gräns, som svarar mot vad Kungl. Maj:t för nästa år föreslagit beträffande preliminära beslut om dylika lån, ävensom besluta om en däremot svarande utvidgning av ramen för preliminära beslut i fråga om tilläggsån.

Man har alltså även här ett tak. Detta ligger beträffande lån från lånefonden 40 miljoner över vad Kungl. Maj:t begärt: taket föreslås i statsverkspropositionen lyft till 550 miljoner kronor. Men sedan kommer det egendomliga. När man kommer med en kläm, så föreslås i denna att fullmakten skall begränsas till 510 miljoner kronor. Om det hade varit fråga om ett förslagsanslag hade jag förstätt det. Men det är ju fråga om en finansfullmakt, vars maximum är angivet genom ett högsta belopp. Det högsta beloppet är i motiveringen angivet till 550 miljoner kronor men i klämmen till 510 miljoner. Nu kan man fråga: Menar man 550 eller 510 miljoner kronor? Är det blivande beslutet att finna i motiveringen eller är det klämmen som man menar skall bli beslutet? Det senare förefaller ju naturligt. Men eftersom denna fullmakt har karaktären av att det är ett högsta belopp, som anger taket, kan man ju omöjligen ange både 510 och 550 miljoner kronor. En klarhet på den punkten är väl ändå ganska nödvändig.

Detta var det ena. Det andra är att denna med 40 miljoner kronor vidgade ram ju kommer att eventueilt i sinom tid leda till en väsentlig höjning av anslag, som det här är fråga om, och att det följaktligen med hänsyn till det ansvar, som inte minst finansministern bör känna i sådana här ting, varit angeläget om man något närmare hade anslutit sig till vad som föreslagits från Kungl. Maj:ts sida. Kungl. Maj:t har föreslagit en höjning med högst 30 miljoner kronor. Det kan hända att detta är en felbedömning, det kan hända att det kommer att behövas mera. Men eftersom det här är fråga om ett bemyndigande från

riksdagens sida, som Kungl. Maj:t har att hålla sig inom, så är det ändå naturligt att om denna utvidgning med 30 miljoner inte räcker till, bör Kungl. Maj:t ta initiativ och komma tillbaka och begära mera. Att på detta sätt vidga ramen med 40 miljoner kronor i motiveringen utan att det har begärts förefaller mig rätt lättsinnigt med hänsyn till vad som kan komma senare.

Jag uttalar som sagt icke om det materiella behovet, men däremot anser jag, att det väl ändå är ganska nödvändigt att riksdagens finansmakt användes på det sättet, att det för det första inte kan råda någon tvekan om var ramen egentligen slutar och för det andra att, med hänsyn till det speciella ansvar som regeringen har, den bör ha initiativet i detta fall.

När jag alltså utgår ifrån att det är Kungl. Maj:t obetaget att komma tillbaka, om icke den av Kungl. Maj:t föreslagna utvidgningen skulle räcka till, så vill jag hemställa att kammaren måtte med avslag på de motioner som finns väckta i detta ämne och med strykande av utskottets motivering bifalla vad Kungl. Maj:t har föreslagit i ämnet.

Herr KARLSSON, GUSTAF (s):

Herr talman! Det är då väl att herr Bergh så småningom kommit till klarhet om vad han egentligen vill på denna punkt. Min gamle vän herr Bergh har ju suttit med inom statsutskottets tredje avdelning och avlyssnat resonemangen i denna fråga, och han var ju — såsom framgår av utskottets närvaroförteckning över ledamöterna — också med och avgav en blank reservation som han motiverade med två ord, nämligen genom att bara tala om att han reserverat sig blankt. Någon frågeställning gjorde han alltså inte i statsutskottet och inte heller i avdelningen, utan han uppehåller i stället nu kammarens tid med att utveckla sitt resonemang. Det må vara hans sak. Om han velat ha besked om vad utskottet menar, hade han kunnat få det på ett långt tidigare stadium än detta.

Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggande.

Sedan frågade herr Bergh: Vad menar utskottet med den finansfullmakt som utskottet ger Kungl. Maj:t? Till detta måste jag först säga, att det ju här inte gäller någon finansfullmakt i vanlig mening. Det är väl inte någon av kammarens ledamöter som tror att statsutskottet skulle vara så lättsinnigt, att det utan vidare skulle föreslå en höjning av utgifterna med 40 miljoner kronor, något som finansministern skulle klara för den 30 juni i år.

Det är inte på det sättet. Det är en investeringsram det är fråga om. För att kunna hålla det hela en smula i styr, har riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag beslutat om en yttre ram, inom vilken bostadsstyrelsen skall röra sig i fråga om dessa lån. Det är inte fråga om att bestrida dessa utgifter i pengar förrän om ett och ett halvt år eller två år. Det gäller ramen för preliminära beslut. De som varit med och ordnat med dessa förhållanden i sina hemkommuner vet ju att det dröjer relativt lång tid, innan huset blir färdigt och slutgiltigt beslut skall fattas, och det är då som pengarna skall ut. Men det är för att ha en viss kontroll över investeringarna, så att dessa inte sväller ut alltför mycket med hänsyn till materialåtgång och arbetskraft, som man vill ha en sådan yttre ram för den preliminära långivningen. Prövningen ligger således numera inte så mycket på byggnadstillståndsgivningen utan mera på den preliminära långivningen.

Det är här därför inte, herr Bergh, fråga om någon finansfullmakt i vanlig mening.

Herr Bergh frågar vidare: Vad menar utskottet? Menar utskottet att 510 miljoner kronor skall gälla såsom ram — vilket departementschefen har begärt — eller skall man lägga på ytterligare 40 miljoner kronor, varom utskottet har skrivit? Om kammarens ledamöter noga läser utskottets kläm, så står där, att riksdagen må »i anledning av» Kungl. Maj:ts förslag och inte »med bifall till Kungl. Maj:ts förslag» — varefter åberopas en del motioner — medgiva att lån må meddelas intill ett visst belopp.

Med den teknik som i detta avseende förekommer — som jag uppriktigt sagt i alla detaljer inte behärskar men beträffande vilken man i mycket hög grad får lita på expertisen — innebär detta, att man också bör ta hänsyn till vad som står i motiveringen. I motiveringen har utskottet sagt, att ovissheten om arbetsmarknadens utveckling och angelägenheten av en smidig anpassning av byggnadsverksamheten till de aktuella resurserna synes motivera, att Kungl. Maj:t icke gentemot riksdagen skall vara ovillkorligen bunden av den sålunda föreslagna ökade ramen för den preliminära långivningen under innevarande budgetår. Utskottet framhåller, att Kungl. Maj:t därför bör, om det för ett effektivt utnyttjande av arbetskraftsresurserna på orter där bostadsbrist råder eller det av andra omständigheter av synnerlig vikt skulle visa sig nödvändigt, äga att besluta om ytterligare utvidgning av ramen för preliminära beslut om lån, dock högst intill den gräns, som svarar mot vad Kungl. Maj:t för nästa år föreslagit. Men Kungl. Maj:t får under inga förhållanden gå utöver vad som här föreslagits för innevarande budgetår, och det betyder ju en ökning på 40 miljoner kronor.

Vi hade nog inom avdelningen kanske tänkt oss en fullmakt utan något sådant tak, som angivits, men slutligen ansåg utskottet det ändå säkrast att stanna för ett tak, som man inte fick bryta igenom. Vi har förvissat oss om att denna fullmakt kommer att handhas med försiktighet, och vi har också under hand erfarit, att finansministern — och det är helt naturligt på grund av konstruktionen — inte fasar för den fullmakt, som utskottet här föreslår att riksdagen skall lämna.

Eftersom herr Bergh har begärt ordet och kommer att hålla ett anförande till, skulle jag vilja ställa frågan: Hur skulle det se ut, om vi hade följt rekommendationen att lämna bostadsbyggandet alldeles fritt? Nu har man ändå en ram att hålla sig inom. Den har överskridits, och utskottet har för sin del sagt att det är anmärkningsvärt, att bostadsstyrelsen

Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggande.

inte anmält detta tidigare än som skett. Någon olycka har ju dock inte inträffat, ty många har ju ofta rekommenderat att vi inte bör ha några som helst restriktioner, utan att vi bör kunna bygga alldeles fritt. Nu har vi som sagt en ram att hålla oss inom, och den utvidgning utskottet förordar kan inte leda till några farliga konsekvenser.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr BERGH (h):

Herr talman! Det är väl inte meningen att i detta sammanhang ta upp någon allmän bostadspolitisk debatt, ehuru min vän herr Karlssons fråga i slutet av hans anförande innebär en inbjudan därtill.

Jag kan kort och gott svara på hans fråga om hur det skulle se ut, om bostadsbyggandet vore fritt — såsom många önskar — på följande sätt: Då behöver vi över huvud taget inte diskutera några sådana här kostnadsramar inom riksdagen och inte heller i andra sammanhang diskutera, huruvida de myndigheter som begagnat erhållna fullmakter förfarit som de bort.

Jag återkommer sedan till det som jag anser vara relevant i detta sammanhang. Jag frågade: Vad menas med den fullmakt, som utskottet föreslår? Är det en fullmakt på 550 miljoner kronor — såsom anges i motiveringen — eller är det en fullmakt på 510 miljoner kronor — såsom anges i klämman? I båda fallen är det fråga om en yttersta gräns, som inte får överstigas. Det är inte här fråga om något anslag, utan denna fullmakt är närmast att jämställa med de beställningsbemyndiganden, som vi haft inom försvaret. Ett maximum har angivits. Jag frågar, om detta maximum är 550 miljoner kronor — såsom det står i motiveringen — eller 510 miljoner kronor — som det står i klämman.

På den frågan har min vän herr Karlsson närmast svarat: Jaså! Han har läst upp vad som står i utskottets kläm och sagt att utskottet hemställt, att riksdagen »i anledning av» Kungl. Maj:ts

förslag och »i anledning av» vissa motioner måtte lämna ett bemyndigande intill 510 miljoner kronor. I detta uttryck »i anledning av» skulle så ligga, att dessa 510 miljoner icke vore det absoluta taket, utan att taket skulle påverkas av den skrivning som återfinnes i motiveringen. Det innebär ju, att frågan inte är besvarad. Ty ett sådant här bemyndigande måste i varje läge anges begränsat med ett högsta belopp, och då kvarstår frågan: Är det 550 miljoner eller 510 miljoner kronor? Det är väl ändå meningen att riksdagen, när den lämnar fullmakter, skall lämna dem i sådant skick, att de är fullständigt entydiga.

Nu klandrade herr Karlsson mig inledningsvis för att jag inte framfört dessa synpunkter tidigare. Det är riktigt, som han säger, att jag deltog i realbehandlingen, men jag var inte närvarande vid justeringen av utlåtandet. Hade jag varit det, skulle jag givetvis redan då ha slagit larm. En konstruktion med en motivering, som går ut på att 550 miljoner skall utgöra taket, och en kläm om att 510 miljoner skall vara det kan väl inte godkännas av kammaren.

Herr HERLITZ (h):

Herr talman! Det är kanske inte mycket att tillägga i denna diskussion. Herr Gustaf Karlsson förnekar för sin del att det är fråga om en finansfullmakt. Jag skall inte ta upp den frågan, ty jag vet inte riktigt vad det ordet betyder. Men vad det här gäller är utomordentligt klart, det är fråga om att ge Kungl. Maj:ten ett bemyndigande att sätta staten i skuld, ett bemyndigande att ingå förbindelser för staten att betala ut pengar, förbindelser som sedan skall infrias. Herr Karlsson lade en viss vikt vid att betona, att det dröjer flera år, innan vi behöver infria dem. Ja visst, men det är i alla fall fråga om att ikläda staten skuld. Så till vida är saken mycket enkel. Vid sidan därom ligger sedan anvisandet av anslag för det löpande året.

Nu intresserar mig denna sak något,

Ang. långivningen från lånefonden för bostadsbyggande.

eftersom jag, vilket kammarens ledamöter torde erinra sig, vid förra riksdagen rent principiellt tog upp frågan om angelägenheten av att få klarlagt under vilka förutsättningar Kungl. Maj:t skall få ingå sådana här förbindelser av olika slag på olika områden, som belasta kommande anslag. Då blev det fastslaget under skön enighet, att det är en tråkig väg att gå, men att man ibland får lov att gå den. Men då är det också angeläget att det blir ordentligt fastslaget när riksdagen ger sådana bemyndiganden och när den inte gör det.

Nu är saken klar i detta fall — statsutskottets majoritet har velat ge Kungl. Maj:t ett bemyndigande att förbinda staten till 550 miljoner kronor. Den saken är klar, det är det som är meningen. Då är det bara fråga om — den saken vill jag trycka på här — att göra denna enkla tanke begriplig för kammarens ledamöter, som skall besluta i saken.

I det hänseendet har herr Karlsson rådfrågat expertis. Jag vill säga att expertisen har ingenting att säga i den saken, och jag har heller inga andra lärdomar att ge beträffande hur det skall skrivas än den enkla lärdomen, att de som skall besluta i saken skall veta vad de beslutar. Herr Karlsson hänvisar kammarens ledamöter att uppmärksamt läsa utskottets kläm, där det visserligen talas om 510 miljoner kronor, men kammarens ledamöter måste väl för allt i världen, säger herr Karlsson, när de ser en hänvisning till motionerna gå och slå upp i motionshäftena för att se vad de går ut på.

Mina damer och herrar, så kan vi inte riktigt arbeta här i riksdagen. Vi, som inte tillhör statsutskottet och inte känner till de verkligt fina metoderna, måste från statsutskottet utbe oss klara besked om vad vi inbjuds att besluta om.

Detta är i förbigående sagt, herr talman, en intressant belysning av den diskussion om statsutgifternas automatik som finansministern mycket tacknämligt dragit upp i år. Jag diskuterade också den frågan i remissdebatten och fram-

höll hur omärkligt det går till då vi binder oss för framtida utgifter. Ja, det går ibland till på det här sättet!

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Bergh*, att riksdagen skulle med bifall till Kungl. Maj:ts proposition under förevarande punkt, med strykande av utskottets motivering och med avslag å motionerna I: 286 och II: 385 samt I: 288 och II: 382, sistnämnda två motioner såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1953/54 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 510 miljoner kronor.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Bergh* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 16 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles det av herr *Bergh* under överläggningen gjorda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggs-

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

stat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m., jämte i ämnet väckta motiöner.

I en den 4 januari 1954 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 17, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m.

I berörda förordningsförslag var 2 § så lydande:

Under beskattningsåret 1954 må avdrag för värdeminskning å inventarier, som anskaffats under beskattningsåren 1952—1954, åtnjutas med högst tjugu procent för år räknat av inventariernas anskaffningsvärde.

Föreligger beträffande inventarier, anskaffade under beskattningsåren 1952 och 1953, sådant fall, att avdrag enligt 2 § förordningen den 6 juni 1952, nr 380, skolat jämlikt bestämmelserna i 3—5 §§ samma förordning beräknas på annat belopp än anskaffningsvärdet, skall samma belopp anses såsom anskaffningsvärde enligt denna förordning.

Vad i första stycket sägs skall gälla oavsett när under beskattningsåret inventarierna anskaffats.

Har skattskyldig under beskattnings-

året 1952 eller 1953 icke tillgodofört sig eller icke helt tillgodofört sig avdrag som i 2 § nyssnämnda förordning den 6 juni 1952 sägs, må resterande avdrag åtnjutas under beskattningsåret 1954.

Till utskottets behandling hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 110 av herr *Lindblom* m. fl. och II: 139 av herr *Ohlin* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 17 med förslag till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m.; samt

2) de likalydande motionerna I: 322 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 441 av herr *Hjalmarson* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 17, eller, därest detta yrkande icke skulle bifallas, att riksdagen vid behandling av nämnda proposition för sin del måtte besluta, att 2 §, 3 § och 6 § förordningen om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m. skulle erhålla den ändrade lydelse, som i motionerna angivits.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 17 samt med avslag å de likalydande motionerna I: 110 av herr *Lindblom* m. fl. och II: 139 av herr *Ohlin* m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 322 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 441 av herr *Hjalmarson* m. fl., sistnämnda motioner i vad avsåge yrkandet om avslag å propositionen, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m.; samt

2) att de likalydande motionerna I: 322 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 441

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

av herr Hjalmarson m. fl., i vad avsåge yrkandet om vissa ändringar i det med propositionen framlagda författningsförslaget, måtte av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Velander, Söderquist, Anders Johansson, Kristensson* i Osby, *Sjölin, Strandh* och *Nilsson* i Svalöv, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 110 av herr Lindblom m. fl. och II: 139 av herr Ohlin m. fl. samt de likalydande motionerna I: 322 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 441 av herr Hjalmarson m. fl., avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 17;

II) av herrar *Velander, Söderquist, Anders Johansson, Kristensson* i Osby, *Sjölin, Strandh* och *Nilsson* i Svalöv, vilka, därest förevarande proposition icke skulle av riksdagen avslås, ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 17 icke kunnat av riksdagen oförändrad antagas samt med bifall till de likalydande motionerna I: 322 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 441 av herr Hjalmarson m. fl., i vad avsåge yrkandet om vissa ändringar i det föreliggande författningsförslaget, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m. med de ändringar, att 2, 3 och 6 §§ erhöles den ändrade lydelse, reservationen visade.

Enligt reservanternas förslag skulle 2 § i förordningsförslaget avfattas sålunda:

Under beskattningsåret 1954 må avdrag för värdeminskning å inventarier, som anskaffats under beskattningsåren 1953 eller 1954, åtnjutas med högst tjuugo procent för år räknat av inventariernas anskaffningsvärde.

Föreligger beträffande inventarier, anskaffade under beskattningsåret 1953, sådant fall, att avdrag — — — enligt denna förordning.

Vad i första — — — anskaffats.

Har skattskyldig under beskattningsåret 1953 icke tillgodofört sig — — — beskattningsåret 1954.

Angående sättet för betänkandets föredragning yttrade

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! I avseende å föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 11 får jag hemställa,

att detsamma må företagas till avgörande på det sätt, att först föredrages Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förordningsförslag, i den mån så erfordras, paragrafvis med slutbestämmelser, ingress och rubrik sist, varefter utskottets hemställda föredrages;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta betänkandet i dess helhet; samt

att författningstext ej må behöva uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förordningsförslag.

1 §.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! När riksdagen år 1952 diskuterade förslaget rörande begränsning av den fria avskrivningsrätten, hade vi i propositionen därom fått det beskedet, att det rörde sig om »tillfälliga bestämmelser, avsedda att gälla under samma tid som bestämmelserna om investeringsavgift och varulagervärdering», och bevillningsutskottet underströk i anslutning härtill, att det var fråga om åtgärder av »rent tillfällig karaktär», ett uttalande som av riksdagen lämnades utan någon som helst erinran.

Vi fick också i sammanhanget veta, att begränsningen av den fria avskrivningsrätten å maskiner och inventarier utgjorde ett nödvändigt komplement till investeringsavgiften samt begränsningen av den fria lagervärderingen. Av dessa

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

åtgärder är ju den förra icke längre gällande, och den senare har över huvud taget icke någonsin trätt i tillämpning. Med ett bifall till den föreliggande propositionen blir således vad som från början betraktades som ett komplement, ett bihang av tillfällig karaktär till de angivna investeringsbegränsande åtgärderna, en huvudsak i dessas ställe, ett substitut för dem. Denna utveckling är så mycket mera anmärkningsvärd som i samband med riksdagens beslut hösten 1951 om sistnämnda åtgärders genomförande någon tanke på dessas komplettering med en redan ur principiell synpunkt högst betänklig begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och inventarier icke förelåg eller yppades.

I sin iver att prestera motiveringar för vad som här skett och håller på att ske ställer man gärna vägande synpunkter och fakta i bakgrunden. Vid genomtruffandet av 1947 års s. k. skattereform var man på olika håll ense om att den innebar en utomordentligt hård belastning för de juridiska personernas vidkommande. Reformens tillskyndare, den dåvarande finansministern icke undantagen, ansåg denna belastning försvarlig på grund av de konsolideringsmöjligheter, som den fria avskrivningsrätten innebar, och denna inställning har därefter i olika sammanhang kommit till uttryck, i det att man förklarat, att någon begränsning eller beskärning av den fria avskrivningsrätten icke kunde ifrågakomma anorledes än i samband med ett fastställande av nya grunder för eller med andra ord ett mildrande av företagsbeskattningen över huvud taget.

Denna grundläggande utgångspunkt för företagsbeskattningens anordnande kan icke utan vidare viftas bort. Varje avvikelse därifrån måste kunna motiveras av utomordentliga förhållanden. Men till sådana förhållanden kan minst av allt hänföras allmänna talesätt om behovet av än den ena och än den andra frihetsbegränsande åtgärden. Detta gäller i synnerhet i dagens läge, då vi enligt regeringens egna ofta upprepade deklARATIONER nått fram till samhällsekonomisk balans.

Åtstramningen på den allmänna kreditmarknaden förlorar, säger man, sin effekt, i vad angår självfinansierande företag, därest icke avskrivningsrätten begränsas. Det gäller alltså att söka begränsa likviditeten hos företagen. Hur ser emellertid dessa självfinansierande företag ut? Vilka åsyftas, och hur många kan det vara fråga om? Jag har ställt dessa frågor även i tidigare sammanhang. Ge oss exempel på sådana företag, och låt oss utifrån dessa exempel söka bedöma den fara för regeringens kreditåtstramande och investeringsbegränsande politik, som deras eventuella existens innebär. Jag misstänker emellertid, att ett försök i den antydda riktningen skulle komma att ådagalägga, hur lösligt hela det förda resonemanget egentligen är. Det skulle visa sig, att den där faran för överinvesteringar näppeligen hotar från dessa företags sida. Men måste det inte då framstå såsom i högsta grad betänkligt, att denna fara får utgöra anledning till eller motiv för än den ena och än den andra begränsningen av självbestämningensrätten och rörelsefriheten för företagsamheten i detta land? Och märk väl, att dessa begränsningar eller ingrepp drabbar alla företag, således icke blott dem som kan falla tillbaka på en betydande konsolidering och en tillfredsställande likviditet, utan främst och hårdast företag med framträdande konsolideringsbehov och svag likviditet.

Inom utskottet har man också mött denna tes: Så länge vi har en kreditbegränsning måste vi beskära företagens möjligheter till självfinansiering. Är nu detta ett följdriktigt resonemang? Verifieras det av den faktiska utvecklingen? Har den förmenta investeringsbenägenheten inom företagen inneburit något verkligt hot mot den samhällsekonomiska balansen? Det räcker icke med allmänna talesätt, när det gäller att klarlägga sådana frågeställningar. Det fordras något mera; det krävs en analys av orsaker och verkningar. Detta gäller alldeles särskilt i nuvarande läge, då man från alla håll ropar på kostnadsbesparande och kostnadsnedpressande rationaliseringar för att vi med framgång

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

skall kunna hävda oss i konkurrensen på såväl export- som hemmamarknaden. Och låtom oss icke glömma, att framgången härvidlag är avgörande för våra möjligheter att upprätthålla den av oss alla åtrådade höga och jämna sysselsättningen. Det är alltså på sitt sätt kampen om arbetstillfällena det gäller, och en lycklig utgång av denna får icke förutsättas möjlig utan betydande investeringar. Vi tror icke, åtminstone icke på högerhåll, att industriens konkurrenskraft befordras genom sådana åtgärder, som vi här diskuterar. De utgör kanske till sist inte heller någonting annat än ett led i de höga skatternas metodik, och denna har knappast något att skaffa med de stimulerande och uppbyggande krafterna i vårt samhälle.

Alltför ofta möter man talet om företagens vinstreglerande åtgärder och den konsolidering som därigenom åvägbragts. Det talet ges understundom t. o. m. en bitter eller kritisk betoning. Man bör dock hålla i minnet, att den grundläggande tanken med den fria eller friare avskrivningsrätten respektive varulagervärderingen just var att genom vinstreglering med hänsyn till det skiftande rörelseresultatet olika år möjliggöra en icke minst ur samhällets synpunkt nödvändig konsolidering inom företagen, samtidigt som man åtminstone under mera normala tider skulle kunna förebygga alltför starka kastningar i skatteunderlaget. Att denna ordning i hög grad befordrat den ekonomiska utvecklingen kan på sakliga grunder av ingen bestridas. Att den skulle ha varit till skada för vår beredskap eller ha menligt inverkat på våra strävanden till samhällsekonomisk balans återstår att uppvisa. Med mitt sätt att se framstår det närmast såsom fantastiskt att antyda eller hävda något sådant.

Att läget inom företagen nu skulle vara sådant, att konsolideringssynpunkten icke framträder med någon särskild styrka, bör göras gällande med iakttagande av mycket stor försiktighet. Att märka är nämligen, att avskrivningarna ytterst begränsas av inventariernas anskaffningsvärden, och om dessa, såsom un-

der det senaste utvecklingskedet, åtminstone i många fall fördubblats och måhända i vissa fall stegrats åtskilligt därutöver, betyder nedslitningen av ett företags inventariebostånd, att realkapitalet i rörelsen förflyktigas. Detta medför i sin ordning, att basen för avskrivningsmöjligheterna bör vidgas och anpassas till prisutvecklingen, alltså till återanskaffningsvärdena. Möjligheterna till reinvesteringar och erforderliga nyinvesteringar bör icke begränsas eller beskäras. Allmänna och enskilda intressen befordras icke därigenom. Särskilt de inom företagen arbetande eller eljest verksamma bör med uppmärksamhet följa diskussionen på detta område. Det är icke minst deras utkomstmöjligheter frågan gäller.

Inskränkningen i avdragsrätten för avsättning till pensionsstiftelser och investeringsfonder skall jag inte här gå närmare in på. Jag hänvisar till vad som därutinnan anföres i de föreliggande högermotionerna. I det förra hänseendet heter det bland annat: »Den omständigheten, att frågan om pensionsstiftelserna — — — omprövas av företagsbeskattningskommittén, synes med större skäl kunna åberopas för bibehållande tills vidare av de permanenta beskattningsbestämmelserna än för en förlängning av en 'tillfällig' lagstiftning. Det finnes under nuvarande förhållanden, då pensionstanken alltmer tränger igenom, alls ingen anledning förhindra företagen att, i den mån rörelsens lönsamhet det medger, säkerställa infriandet av pensionsutfästelser i sådan utsträckning, att kostnaderna för detta ändamål under inträffande lågkonjunktur skulle kunna nedbringas.» I senare hänseendet, alltså beträffande frågan om avsättning till investeringsfond, må det vara av intresse att erinra exempelvis om arbetsmarknadsstyrelsens understrykande av att det utan tvivel är önskvärt att den investeringsreserv inom näringslivet privata sektor, som investeringsfonderna utgör, bibehålles och förstärkes.

I högermotionerna påtalas slutligen, att den föreliggande propositionen innefattar förslag icke blott om en förläng-

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

ning av de våren 1952 införda begränsningarna i den fria avskrivningsrätten utan även om en icke oväsentlig skärpning därav, i det att dessa begränsningar i fortsättningen skulle komma att gälla icke såsom förut två utan tre år. Detta synes motionärerna föga rimligt, och de anser därför, att den avsedda begränsningen av avdragsrätten under alla förhållanden icke bör gälla för andra inventarier än sådana, som anskaffats under de två senaste beskattningssären, alltså 1953 och 1954. Reservanternas delar denna motionärernas inställning, vilket också kommit till särskilt uttryck i den under punkt II till utskottets betänkande fogade reservationen.

I detta sammanhang skall jag på den förevarande punkten, herr talman, hemställa om bifall till den vid utskottsbetänkandet fogade, med I betecknade reservationen.

Herr **SÖDERQUIST** (fp):

Herr talman! I likhet med herr Velander yrkar jag bifall till den av honom och mig m. fl. avgivna reservationen, som avser avslag på Kungl. Maj:ts proposition. Motiveringen för mitt vidkommande för reservationen och för yrkandet framgår av motionerna 110 i denna kammare och 139 i andra kammaren. Herr Velander har dessutom alldeles nyss i sitt anförande ytterligare utvecklat skälen för att den tidigare ordningen på detta område bör återinföras.

För min del kan jag alltså, herr talman, inskränka mig till att hänvisa till motionernas innehåll och till att i det väsentliga instämma i vad herr Velander nyss sade. Jag vill endast liksom han understryka, att de bestämmelser, som propositionen avser att ge förlängd giltighet åt, vid införandet angavs vara av tillfällig art, alltså avsedda att gälla under samma tid som bestämmelserna om investeringsavgift och varulagervärdering. Även jag vill vidare framhålla, att konjunkturläget inte för närvarande är sådant, att det kan anses tala för en förlängning av den lagstiftning det här gäller. Förhållandet synes väl snarare vara

det motsatta. En sådan mening stödes av vissa remissinstanser, bland annat av Kooperativa förbundet.

Herr talman! Jag behöver med hänvisning till vad jag nyss har sagt om motionernas innehåll och herr Velanders yttrande inte ytterligare förlänga debatten. Jag ber att få yrka bifall till den reservation, som betecknas med I.

Herr **SJÖDAHL** (s):

Herr talman! Herr Velander har i dag som så ofta förut fällt det omdömet om 1947 års skattereform, att den var en »så kallad» reform. Jag vill blott erinra om att den ändå betydde att — enligt beräkningarna då — 300 eller 400 miljoner plockades bort i skatt från de smärre inkomsttagarna och dem med måttliga inkomster. Ur deras synpunkt kunde man inte rimligen tala om en »så kallad» skattereform. Den lade också litet mera tyngd på förmögenhetsinkomsterna och på de högre inkomsttagarna än förut samt på förmögenheterna såsom sådana. Detta är en reform som herr Velander hur mycket han vill må beteckna som en »så kallad» reform; ur vanlig demokratisk synpunkt är en överflyttning av skatt i större utsträckning från arbetsinkomster till förmögenhetsinkomster en demokratisk reform, och en överflyttning av skatt på de stora förmögenheterna — kom ihåg att den träffar inte de små — är också en demokratisk reform. Att inte bara högern har en annan mening utan att även folkpartiet i detta avseende vill avsvära sig sitt ideella föregående må vara deras sak.

Jag vill desslikes i detta sammanhang erinra om en sak, eftersom herr Velander talade om antagandet av 1947 års reform, då bolagsbeskattningen höjdes från 32 till 40, d. v. s. med 25 procent. Vid det tillfället uttalades ingalunda, att varje ändring av den fria avskrivningsrätten skulle föranleda en *sänkning* av skattesatserna, utan det sades att den skulle föranleda en *prövning* av dem.

Jag vill understryka att den begränsning av den fria avskrivningsrätten, som genomfördes år 1952, i alla fall för fö-

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

retagen lämnade kvar större möjligheter att göra avskrivningar än vad man kanske har i några andra med Sverige jämförbara länder. Sannolikt har företagen inte i något annat land i världen lika stora avskrivningsmöjligheter som man trots allt har här i Sverige.

När vi för något år sedan stod inför nödvändigheten att begränsa investeringarna genomfördes, såsom herrarna och damerna vet, en åtsramning av krediterna från bankerna genom att man införde strängare kreditregler. En stor del av de investeringar som görs här i landet särskilt av de stora företagen sker emellertid genom att företagen använder sparade vinstmedel. Det är alltså fråga om självfinansiering. Vill man över huvud taget begränsa investeringarna räcker det då icke med att endast införa strängare regler för bankkrediter, utan man måste också begränsa företagens självfinansiering. Jag betonar att det icke är fråga om att avskaffa denna möjlighet men om att *begränsa* den.

I den situationen blev det alltså nödvändigt för oss att begränsa den fria avskrivningsrätten. Samtidigt infördes den s. k. investeringsavgiften och en bestämmelse, som visserligen stannade på papperet, nämligen om begränsning av den fria nedskrivningen av varulager. Både investeringsavgiften och begränsningen av den fria nedskrivningsrätten på varulager var tänkta såsom ett led i ansträngningarna att begränsa investeringsmöjligheterna i syfte att hejda de ansatser till en inflatorisk utveckling som gjorde sig märkbar i vårt land. Investeringsavgiften och begränsningen av rätten till lagernedskrivning betraktades därvid båda såsom *hjälpmedel* vid sidan av de andra åtgärderna. Det centrala var kreditbegränsningen och inskränkningen av den fria avskrivningsrätten och därmed även av självfinansieringen.

Nu är investeringsavgiften avskaffad, och även begränsningen av rätten till nedskrivning av lagervärdet är borta från papperet liksom den varit hela tiden i praktiken. I detta läge och då vi redan förut har en hög sysselsättning och visserligen ekonomisk balans, men

där alla ekonomiska resurser är fullt utnyttjade och där det praktiskt taget icke finns någon arbetslöshet, är det klokt att alltjämt vidmakthålla vissa åtgärder för att hindra att inflatoriska tendenser gör sig gällande.

Det är inte bara inom industrien och det enskilda företagslivet som dessa begränsningar gäller, utan de drabbar också den offentliga verksamheten. Jag läste häromdagen i en borgerlig tidning — jag minns inte vilken färg den hade — att anslagen för skolbyggen hade begränsats i en utsträckning som tidningen i fråga betraktade som katastrofal. Detta vittnar väl om något om att även de offentliga investeringarna i vårt land nedskurits ytterst hårt. Det skulle vara orimligt att i en sådan situation ha kvar rätten till fri avskrivning för näringslivets egna investeringar. Det skulle medföra en snedvridning av det ekonomiska livet som knappast vore tillräddig.

Jag vill i korthet erinra om vad ett återinförande av den fria avskrivningsrätten skulle innebära. För alla investeringar gjorda under år 1952 skulle man då få avskriva ytterligare 60 procent utöver redan avdragna 40 procent. På investeringar, gjorda under år 1953, skulle 80 procent få avskrivas, och för 1954 års investeringar skulle företagen få avskriva 100 procent. Allt detta skulle medges i ett läge då vi redan avskaffat investeringsavgiften och därmed avlägsnat den återhållande effekt på investeringsbenägenheten som den tidigare investeringsavgiften säkerligen utövat. Åtgärden skulle vidare genomföras vid en tidpunkt då man på sina håll väntar — med rätt eller orätt därom kan jag ingenting säga — att det i en nära framtid kommer att genomföras en permanent lagstiftning med mer begränsade avskrivningsmöjligheter än vad som inrymdes i den gamla lagen om fri avskrivningsrätt. Resultatet skulle säkerligen bli att investeringsbenägenheten i vårt land bleve så stor, att den kunde få inflatoriska verkningar. Man må le åt detta resonemang, men denna risk är ett faktum.

Men det är också vissa praktiska skäl,

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

som talar för att vi bibehåller dessa begränsningsåtgärder. Det är att räkna med att ett lagförslag skall vara framlagt vid mitten av detta år. Under förutsättning att remissbehandlingen blir gynnsam skulle lagförslaget kunna läggas på riksdagens bord vid början av nästa riksdag. Förslaget skulle alltså kunna träda i kraft för beskattningsåret 1955 och nästföljande taxeringsår. Då man inte vet vad det förslaget kommer att inrymma, är det väl tämligen orimligt att nu slopa den begränsning av den fria avskrivningsrätten, som gällt under de två senaste åren, och medge en fullständigt fri avskrivningsrätt, för att sedermera efter något år eventuellt återigen införa ett system — den eventualiteten är inte utesluten — som skulle innebära en begränsning av avskrivningsmöjligheterna. Det är väl lämpligast — även om den ställning som nästa års riksdag intager till lagförslaget skulle avvika från nu existerande regler — bättre med ett avbrott i reglerna än med *tvenne* avbrott.

Många är oroliga för att de nu existerande begränsningsreglerna sätter på näringslivet en verklig tvångströja. Den tvångströjan existerar emellertid bara i polemiken och icke i verkligheten. I fråga om äldre inventarier, anskaffade före år 1952, är det fortfarande fri avskrivningsrätt. Jag vill också nämna — och det är det viktigaste — att docent Västhagens undersökningar, som har mycket intressanta ting att förmåla på detta område, visar att i varje fall industrierna inte har utnyttjat de nuvarande avskrivningsmöjligheterna i den utsträckning, som man räknat med på en del håll. Detta gäller närmast de större industriföretagen. Docent Västhagens undersökningar berör också rederierna, och jag känner det väsentligaste av undersökningarnas resultat även därvidlag, men då de inte är publicerade ännu kan jag inte säga någonting närmare. Undersökningarna visar alltså, att det i fråga om industrien säkerligen i denna dag fortfarande finns icke obetydliga avskrivningsmöjligheter på äldre inventarier.

Begränsningsreglerna rymmer vidare avskrivningsmöjligheter med 20 procent. När docent Västhagen gjorde sina undersökningar för att få en jämförelse hur en fullt fri avskrivningsrätt skulle verka, räknade han med 10 procent såsom en normal avskrivning i en bunden avskrivningsplan, alltså icke med 20 procent. Därvid kommer han fram till de resultat, som redovisas i hans undersökning, nämligen att det förelåg en betydande skillnad. Men hur stor den skillnaden i praktiken skulle ha blivit vid 20 procent är svårare att bedöma. Det är emellertid sannolikt att färre företag skulle ha gått över dessa 20 procent, om avskrivningsrätten varit fri. Man kan ju tänka sig en del extrema fall, men generellt skulle företagen nog inte ha utnyttjat den fria avskrivningsrätten till högre belopp än motsvarande 20 procent.

Den 20-procentiga avskrivningsrätten är vidare förskjutbar mellan olika år. Har ett företag inte helt utnyttjat sina avskrivningsmöjligheter under 1952—1953, kan företaget utnyttja dem 1954. Därtill kommer att alla inventarier med tre års livslängd får fritt avskrivas till hela värdet. Övriga inventarier kan avskrivas på fem år, med en femtedel varje år. Om inventarierna fallit mycket i värde eller anskaffats till överpris, kan också ytterligare avdrag medgivnas av vederbörande nämnd. Det viktigaste i detta sammanhang är nog, att vid försäljning av äldre inventarier, anskaffade före 1952, får ett företag under år 1954 helt avskriva vad som influtit vid försäljningen i samband med inköp av nya inventarier.

Allt detta gör, att så som bestämmelserna är utformade finns det mycket stora möjligheter för näringslivet att göra erforderliga avskrivningar. Avskrivningsrätten är således så rymligt tilltagen, att förslaget innebär bara att den fria avskrivningsrätten begränsas.

Sedan vill jag säga ett ord till herr Velander, som talade om pensionsstiftelserna. Han utvecklade i det sammanhanget vissa sociala synpunkter. Jag hoppas att herr Velanders sociala intresse

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

är stort och att hans hjärta varmt klappar för den saken. Jag vill emellertid lugna hans sociala oro med att säga, att när det gäller de anställda får företagen även med den begränsning, som nu föreslås, dra av hela pensionsskulden för sina anställda för tiden fram till innevarande års slut.

Hur många företag har avsatt så mycket till pensionsstiftelsen att den når upp till det s. k. investeringsskattetaket? Jag skulle vilja veta hur många det är. Men, säger man nu, den föreslagna begränsningen kan förta lusten att gå vidare på den här vägen. Anlag att ett företag — det gäller ju här närmast arbetarna — vill pensionera hundra eller tusen arbetare. Hur får de då omedelbart beräkna den stiftelsens avdragsgilla förmögenhet? Jo, för det första får den beräknas som om alla arbetare vore anställda vid 25 års ålder. För det andra får man alldeles bortse ifrån att ett mycket stort antal av dessa arbetare säkert kommer att avgå innan de når pensionsåldern, vilken den nu är — 65 eller 67 år eller vad man vill bestämma — ty det kan ju inte vara tal om att binda arbetarna vid företaget för all framtid. För det tredje får denna pensionsskuld beräknas som om pensionerna vore oantastbara, vilket de inte är. Inte ens för tjänstemännen är de i tillbörlig utsträckning oantastbara, och när det gäller arbetarna är de det i allmänhet inte alls eller i mycket ringa utsträckning. Det betyder att när en arbetare slutar, har han inget pensionsbrev att flytta med sig, inget fribrev på pension, utan allt stannar inom företaget.

Dessa villkor måste väl således anses vara mycket fördelaktiga för industrien. Jag skulle vilja be herr Velander att han, med all den kraft som han besitter, attackerar sina kolleger och medintressenter inom de industrier som han är engagerad i, för att med dessa liberala bestämmelser som grund genomföra pensionering av tusentals av träindustriens arbetare. Det finns inga hinder för uppbyggandet av det investeringsskattetak, som erfordras för sådana pensionsstiftelser, ty ett sådant hinner man inte ska-

pa på ett eller tre eller ens fem år, utan det tar mycket längre tid.

Vad investeringsfonderna beträffar får man fortfarande inte avsätta skattefritt till sådana utom vissa speciella fonder, bl. a. »eldsvådefonderna» som de stundom brukar kallas. Avsättningar till dessa är tydligen mycket litet lockande. Det vore utomordentligt värdefullt, om företagen avsatte pengar därtill som kunde användas i en lågkonjunktur. Men hur mycket har företagen hittills samlat i dessa fonder? 240 miljoner kronor eller något sådant har man lyckats samla ihop under de cirka 15 år som bestämmelserna härom har gällt, och det mesta av avsättningarna gäller byggnader och inte inventarier. Dessa fonder lockar alltså inte för närvarande. Det är en kommitténs uppgift att försöka förena det gagnande syftet med dessa investeringsfonder med att göra dem mera lockande för näringslivet, så att de kommer att tillföras medel i större utsträckning. Det är lockande att avsätta medel för att investera nu, men det lockar fäsligt litet att avsätta för en obestämd framtid, varvid arbetsmarknadskommissionen skall ge tillstånd att använda fonderna under en verklig lågkonjunktur som vi lyckligtvis är fjärran ifrån.

Jag skulle bara vilja understryka att när investeringsavgiften är borta, när varulagren fritt får nedskrivnas och när den begränsade fria avskrivningsrätten för inventarier ändå inrymmer så stora möjligheter som den gör — det är fråga om en verkligt liberal, inte folkpartistisk, men liberal reglering av den fria avskrivningen — så finns det ingen anledning att inte i ett läge, då alla våra resurser är tillvaratagna, bibehålla begränsningarna ännu ett år såsom ett skydd mot det hot som en överinvestering kan innebära för vårt näringsliv.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Den föregående ärade talaren ansåg, att jag hade uppträtt nä-

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

got vanvördigt gent emot 1947 års s. k. skattereform. Den vilade enligt herr Sjädhals mening på »vanliga demokratiska tankegångar», och han fann det rätt underligt, att man nu ville avsvära sig ansvaret för tillkomsten av denna reform. Det ligger väl ändå så till, herr Sjädhall, att det inte finns så mycket kvar av 1947 års skattereform, som inte redan har ändrats eller varit resp. är föremål för förnyade utredningar. Det är väl knappast någonting annat än kvarlåtenskapsskatten som man inte velat inlåta sig på en revision av. När det gäller denna, vägrar man ju envist att låta tala med sig. Annars har man nog kommit på det klara med att man gick för långt år 1947 och att det är önskvärt att komma ett stycke på vägen tillbaka. Vid försöken därutinnan har man dock inte kommit längre än till förslag, som kompenserade den skatteskärpning i förhållande till 1947 års reform, som inträtt på grund av penningvärdeförsämringen sedan dess. Vid fullföljande av dessa förslag stannade man emellertid på halva vägen genom fastställandet av uttagningsprocenten till 110.

Jag tycker alltså, att man inte behöver ha någon så utomordentlig respekt för 1947 års skattereform, och jag beklagar, att de demokratiska principer, den enligt herr Sjädhall vilade på, har visat sig vara så pass obeständiga, att man i många hänseenden nödgats ta densamma under förnyade överbåganden.

Sedan vill jag säga, att det för högerens vidkommande inte är fråga om att avsvära sig något sitt föregående i detta sammanhang. Vi ansåg nämligen, att 1947 års skattereform inte vilade på någon verklig utredning. Vi ville därför på högerhåll ha en utredning till stånd om reformens samhällsekonomiska verkningar, dess verkningar — som det så ofta heter — på företagsamheten, på sparandet på arbetsviljan, på människornas lust att hävda sig över huvud taget. Därför föreslog vi en skattesänkning för de sämst ställda inkomstskikten, som sträckte sig minst lika långt som den med 1947 års skattereform avsedda, men såsom en provisorisk åtgärd i avvaktan

på den utredning, som vi ansåg påkallad.

Herr Sjädhall var något inne på den fria avskrivningsrätten, men jag beklagar, att jag inte riktigt uppfattade vad han då yttrade. Det föreföll mig som om han menade, att innebörden därav skulle ha ventilerats icke i samband med 1947 års beslut utan i något senare sammanhang. Alldeles oavsett om jag uppfattade honom rätt, vill jag i klarhetens intresse och för att även göra full rättvisa åt herr Sjädhall anföra vad herr Sjädhall i skattedebatten 1947 — jag tror det var någon av de första julidagarna — yttrade i antytt hänseende. Jag hade nämligen efterlyst vilken ståndpunkt reformens tillskyndare intog till fortvaron av den fria avskrivningsrätten och även ställt en del andra frågor. Herr Sjädhall anförde då bl. a.: »Jag skall tillåta mig att beträffande den första frågan, om den fria avskrivningsrätten kunde tänkas bestå, blott säga, att den högre bolagsskatten är av beredningen, regeringen och utskottet motiverad med ett ständigt påvisande av att den fria avskrivningsrätten existerar. Under sådana omständigheter kan jag icke tänka mig något annat än att, om den, vilket jag inte tror och ingenting vet om, vid någon tidpunkt skulle avlägsnas, man måste ta upp hela frågan om bolagsbeskattningen i det sammanhanget.»

Herr Sjädhall och jag behöver inte tala om för varandra vad den fria avskrivningsrätten då ansågs eller nu anses innebära. Jag utgår emellertid ifrån att herr Sjädhall i verkligheten har samma inställning till densamma nu som han hade 1947.

Herr Sjädhall sökte göra gällande, att begränsningen av den fria avskrivningsrätten hade genomförts samtidigt med besluten om investeringsavgiften och begränsningen av den fria varulagervärderingen. Det ligger emellertid så till, att investeringsavgiften och begränsningen av den fria lagervärderingen var en av den nu sittande koalitionsregeringens allra första åtgärder, och de genomfördes under hösten 1951. Beslutet angående begränsningen av den fria

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

avskrivningsrätten beträffande maskiner och inventarier fattades av riksdagen i maj 1952. Det är då inte alldeles riktigt att säga att beslutet fattades samtidigt, och med utgångspunkt från vad jag nu anfört är det också litet svårt att acceptera herr Sjädhals ståndpunkt att investeringsavgiften och begränsningen av varulagervärderingen i själva verket var hjälpmedel vid sidan av begränsningen av den fria avskrivningsrätten. Det behövs säkerligen en förmåga till mycket fria tolkningar och ett visst mod för att man skall söka hävda sådana meningar med anspråk på att bli trodd.

Herr Sjädhall talade om vilka slussar i avskrivningsväg man skulle öppna, om man nu inte gick in för en prolongering av begränsningen av den fria avskrivningsrätten. Efter vad jag kunde förstå, fanns det enligt herr Sjädhals uppfattning mycket stora ackumulerade avskrivningsbehov, som företagen då skulle tillgodose. Men, herr Sjädhall, när det gäller att utnyttja denna fria avskrivningsrätt, anmäler sig den begränsning, som ligger däri, att det måste finnas rörelsevinst som förslår till att täcka avskrivningarna. Herr Sjädhals uttalande på denna punkt är väl därför närmast ett försök att spå om vilken utveckling vi går till mötes i fråga om företagens vinstmöjligheter för det nu löpande året.

Sedan skulle jag emellertid vilja fråga, om inte utgångspunkten för herr Sjädhall i denna diskussion är den, att konsolideringen inom företagen har nått så långt, att det inte sker någon olycka, om man låter begränsningen av den fria avskrivningsrätten fortbestå.

Såvitt jag förstått, är nämligen utgångspunkten för herr Sjädhall, för utskottets majoritet och för majoriteten inom företagsbeskattningskommittén den att en konsolidering av sådan omfattning har skett, att man kan klara sig mycket bra, om avskrivningsrätten begränsas ytterligare någon tid. Men uppfattningen på den punkten står dock inte oemotsagd. Det är inte blott jag som står mycket tvivlande inför herr Sjädhals tan-

kegångar. Det finns bl. a. vägande remissyttranden i samma riktning, yttranden som även redovisas i propositionen. På s. 22 och 23 återges sålunda ett yttrande av Kooperativa förbundet, som är så belysande för den fråga det här gäller, att det egentligen borde i sin helhet inflyta i kammarens protokoll. Jag skall dock inte besvära med att återge hela yttrandet. En passus däri, som innefattar en viss konklusion av vad förbundet i övrigt anfört, vill jag inte undanhålla de ärade kammarledamöterna. Den lyder: »Den avskrivning, som belöper å senaste år, utöver värdeminskning å detta års anskaffning, skulle med andra ord i regel redan ha uttagits i förskott tidigare år, och en 'överavskrivning' å det senaste årets anskaffningskostnad skulle därför innebära konsolideringsavskrivning. Man förbiser därvid, att dold reserv i inventarier, bildad ett år genom överavskrivning, successivt förbrukas under efterföljande år genom inventariernas fortgående värdenedgång, om icke under vart och ett av dessa år en avskrivning göres, motsvarande den årliga värdeminskningen å hela inventariebeståndet. En avskrivning motsvarande hela kostnaden för sista årets anskaffning eller kanske ännu högre belopp kan vara nödvändig, icke för att ytterligare konsolidera företaget utan för att undvika förtäring av tidigare bildade reserver. Det råder icke någon tvekan om att Kooperativa förbundet, och förmodligen flertalet större företag, för närvarande befinner sig i denna situation. Inventarier anskaffade före år 1952 är numera helt avskrivna. En avskrivning år 1954 motsvarande, låt vara väl tilltagen, värdeminskning å de senaste tre årens anskaffning kommer förmodligen icke att täcka den årliga värdenedgången av hela inventariebeståndet.»

Detta uttalande behöver inga kommentarer.

Jag vill i sammanhanget även rikta uppmärksamheten på Lantbruksförbundets remissyttrande, som finns återgivet på s. 24 i propositionen. Det bör ha ett betydande intresse att studera innehållet i detta remissyttrande, särskilt för den

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

del av regeringsunderlaget som ännu existerar under beteckningen bondeförbundet.

Herr Sjö Dahl åberopade ett alldeles speciellt skäl, som företagsbeskattningskommittén varit inne på. Han anför sålunda, att det skulle vara rätt underligt att nu, då företagsbeskattningskommittén sysslar med dessa ting, gå in för en ändrad ordning med avseende å den fria avskrivningsrätten. Herr Sjö Dahls synpunkt i det hänseendet återfinnes också i utskottets betänkande, där det heter, att en återgång till de friare avskrivningsreglerna »skulle medföra ett mindre önskvärt alternerande mellan helt olikartade avskrivningsmetoder under en ganska begränsad tidsperiod för den händelse de blivande permanenta avskrivningsreglerna skulle ges en mera restriktiv utformning än kommunalskattelagens nuvarande bestämmelser». Resonemanget innebär, att eftersom vi ingenting vet om innehållet i de förslag, den sittande företagsbeskattningskommittén kan komma att framlägga, eftersom vi inte vet, huruvida dessa förslag kommer att föreläggas riksdagen eller ej och eftersom vi inte heller kan veta, huruvida riksdagen kommer att antaga eller förkasta dessa densamma eventuellt förelagda förslag, bör vi underlåta att sätta i funktion kommunalskattelagens gällande bestämmelser i hithörande avseenden. Det »permanent» är dock, väl att märka, kommunalskattelagens regler på detta område och tidigare har man aldrig skattat åt sådana synpunkter, som funnit uttryck i det citerade uttalandet. Jag tycker, att herr Sjö Dahl begär väl mycket, när han menar, att man bör falla till föga inför sådana synpunkter. Om dylika motiveringar räcker för regeringsmajoriteten för dess ståndpunktstaganden, må det vara dess ensak, men man måste förlåta oppositionen, om den för att kunna följa med i galoppen finner sig böra kräva motiveringar, som väger något tyngre.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Jag tycker att herr Velander varit med så pass länge i det politiska livet

och i bevillningsutskottet, att han bör ha klart för sig att skatteregler sannerligen inte är av evighetsnatur, utan växlar utomordentligt snabbt. Förra året fastställdes vissa regler beträffande skatt på villor och mindre fastigheter, och redan i år vill herr Velander och hans meningsfränder ha dessa regler ändrade; det vittnar ju tydligt om hur rörlig riksdagen och även herr Velander är. 1947 års reform får bedömas efter läget just då och de verkningar den då fick; inträder sedermera förändringar i vårt ekonomiska läge eller i penningvärdet, finns det all anledning att ta upp reglerna till förnyad prövning.

Vad uttalades år 1947? Jo, det sades att om den fria avskrivningen skulle avvecklas, bör man ta upp skattereglerna till prövning. Den fria avskrivningsrätten har inte avvecklats, utan vad har man gjort? Jo, i ett läge, då vi har varit hårdare trängda av inflatoriska krafter än på mycket lång tid, har vi måst vidtaga statliga försvarsåtgärder mot inflationen. I ett dylikt tillfälligt hårt läge har vissa regler måst sättas ur spel. Det är det som har skett.

Herr Velander menade att man inte fick betrakta denna begränsning av den fria avskrivningen såsom en komplettering till kreditbegränsande och investeringsbegränsande åtgärder. Jag har 1952 års proposition framför mig. Under rubriken »Propositionens huvudsakliga innehåll» heter det där: »För att vinna en önskvärd och betydelsefull komplettering till de av statsmakterna tidigare vidtagna åtgärderna i kredit- och investeringsbegränsande syfte föreslås i propositionen...» Hur kan man förneka det?

Utskottsmajoriteten anser att det med de regler, som är provisoriskt gällande, måste finnas stora möjligheter för en fortsatt konsolidering.

Talaren avbröts här av herr talmannen som påpekade, att den i § 12 mom. 2 av kammarens ordningsstadga bestämda tiden för kort genmäle nu vore av talaren överskriden.

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sjödahl kopplade i sammanhanget in någonting, som väl inte hör dit. Det kan dock inte vara stridande mot någon allmän princip eller uttryck för »hur rörlig riksdagen och även herr Velander är» om från högerhåll en motion nu lagts på riksdagens hord, som åsyftar, att den i fjol genomförda schablontaxeringen av en- och tvåfamiljsfastigheter respektive villafastigheter skall upphävas? Jag har nämligen aldrig förut hört, att man — om man trätt i bestämd opposition mot ett förslag, som dock av riksdagen anammats — skulle vara på något sätt förhindrad att motionera om dess upphävande.

När herr Sjödahl nu säger, att den fria avskrivningsrätten får betraktas såsom en komplettering till investeringsavgiften och begränsningen av den fria lagervärderingen, är det just vad jag hävdar. Herr Sjödahl gick emellertid i sitt första anförande ut ifrån att det motsatta förhållandet var det riktiga.

Herr LINDBLOM (fp):

Herr talman! Det förefaller, som om herr Sjödahl i sitt anförande har fört fram en något annan motivering för en förlängning av denna bestämmelse än den som förelåg vid det tillfälle, då den infördes.

Herr Sjödahl säger nu att eftersom investeringsskatten är borttagen och begränsning av lagervärderingen icke längre förekommer — den har inte heller förekommit förut — är det skäl att ha denna inskränkning kvar. Jag vill emellertid citera propositionen, när dessa inskränkande bestämmelser först infördes, där det sägs, att dessa bestämmelser är »tillfälliga bestämmelser avsedda att gälla under samma tid som bestämmelserna om investeringsavgift och varulagervärdering». Jag får inte detta att riktigt stämma med vartannat. Om man sedan tar bort förutsättningarna, under vilka dessa bestämmelser skulle äga bestånd, används det som motive-ring för att man fortfarande skall ha bestämmelserna kvar.

Vidare har företagsbeskattningsutredningen åberopats. Jag vill då erinra om att inskränkningen i avskrivningsrätten väl ursprungligen icke var tillkommen av fiskaliska intressen. Det var inte fiskaliska synpunkter som låg till grund för att den infördes, utan syftemålet var väl, såvitt man kan utläsa av sammanhanget, konjunkturpolitiska synpunkter. Man ville begränsa avskrivningarna för att icke få inflatoriska verkningar. Läget har ju dock blivit ett helt annat, och även finansministern har vid ett tillfälle själv visordat att läget numera karakteriserats av ökad stabilitet. Då frågar man sig, hur långt man behöver gå i fråga om denna stabilitet, innan man anser sig kunna avskaffa denna begränsning som man i början betecknade såsom tillfällig.

Vidare förefaller det som om herr Sjödahl går längre i sin optimistiska beskrivning av denna sak än det utskott som han företräder. Där säges det bl. a., att »utskottet är väl medvetet om att ett utsträckande i tiden av ifrågavarande inskränkande bestämmelser får mera kännbara verkningar allteftersom företagen tar sitt fria avskrivningsunderlag i anspråk». Jag får säga, att detta inte riktigt stämmer med den optimistiska syn som herr Sjödahl givit uttryck för under diskussionen. Om man ändrar motiven för en tillfällig lagstiftning av vad slag det vara må allt under det att tiden framskrider, kan man ju komma till hart när vilka resultat som helst. Enligt min mening är det att ytterligare förlänga dessa inskränkande bestämmelser i nuvarande läge att använda större våld än nöden kräver och jag instämmer i det yrkande som framfördes om bifall till den med 1) betecknade reservationen.

Herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Jag tillåter mig att göra några reflexioner kring den förda debatten.

Jag kan naturligtvis inte undgå att fästa mig vid de något irriterade tonfall

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

som herr Velander här använt och som avspeglats i högermotionen, tonfall som gäller vissa utfästelser som från regeringens och riksdagens sida skulle ha gjorts i fråga om den fria avskrivningsrätten. År 1947 — jag deltog icke då i den diskussionen — förklarades det, att om det blir tal om att frågå den fria avskrivningsrätten, borde bolagsbeskattningen tas upp till förnyad prövning. Det är klart att denna utfästelse — om man så vill säga — kunde ha föranlett att vi på våren 1952 hade tagit upp hela bolagsskatten till prövning, men det är väl ganska uppenbart — det är väl ingen som tänkt något annat — att om vi hade gjort detta, hade det inte blivit någon ändring i skattesatsen i det läge som då var. Vi kunde naturligtvis också ha tagit upp den till prövning nu. Det hade heller inte blivit någon ändring i skattesatsen — det är jag övertygad om.

Men varför har vi över huvud taget inte tagit upp frågan i hela dess vidd? Jo, helt enkelt därför att företagsbeskattningen är under utredning — vi förväntar att nästa riksdag skall få sysselsätta sig med denna fråga — och då blir det tillfälle att pröva avskrivningsrätt och skattesatser och alla regler för företagsbeskattning. Då kommer den utfästelse, om man vill kalla den så, som gjordes 1947, att bli verklighet. Det kan inte finnas någon anledning att man går till en sådan prövning i ett övergångsskede, då vi rör oss med tillfälliga bestämmelser, och detta är trots allt tillfälliga bestämmelser.

Sedan har man konstruerat upp en historia kring 1952 års beslut, då man ur propositionen citerar en sats här och en sats där och vill komma fram till att enligt den propositionen — herr Lindblom var utsatt för samma villfarelse nyss, men det är inte så konstigt, ty det står i hans partimotion, och han tror vad som står där — begränsningen i den fria avskrivningsrätten skulle ha kommit till såsom komplement till investeringsavgiften och begränsningen av den fria lagervärderingen och att den skulle vara tidsbegränsad på sam-

ma sätt som dessa, d. v. s. att när de upphörde, skulle den också ta slut. Herr Velander har ju spunnit på den tråden, och det är märkvärdigt att han själv inte fattar sina egna motsägelser. Han yttrade ju nämligen, att när beslut år 1951 fattades om investeringsavgiften, fanns inte en tanke på en begränsning av den fria avskrivningen. Borde inte detta säga herr Velander någonting? Vad var begränsningen i den fria avskrivningsrätten en komplettering till? Jo, till den kreditbegränsning som genomfördes i överenskommelsen på våren 1952, och det var ju ganska uppenbart att man, även om *det* var huvudsyftet, inte kunde undgå att tala om att den samtidigt kom att komplettera investeringsavgiften och begränsningen i den fria lagervärderingen. Det var väl inte heller så märkvärdigt att vi bestämde oss för att en tillfällig lagstiftning då i sin första omgång skulle göras likvärdig i fråga om giltighetstiden med de andra tillfälliga lagstiftningar som här föreligger. Men i detta kunde väl över huvud taget inte ligga någon utfästelse om att en förlängning icke skulle kunna ske av begränsningen i den fria avskrivningsrätten, även om man lät investeringsavgiften upphöra, eftersom, herr Velander, dessa frågor inte var hopkopplade.

Jag vill säga, att detta försök från oppositionens sida för mig ter sig som advokatyr, och jag vill säga, herr Velander, att det inte är någon god sådan. Orsakerna till att denna begränsning av den fria avskrivningsrätten nu föreslås till förlängning är två, den ena är att det måste sägas vara konjunkturpolitiskt erforderligt. Det är erforderligt med hänsyn till det allmänna konjunkturläget. Vi har fortfarande kvar en begränsning i kreditgivningen, och den sak vi talar om är en komplettering av denna för att få någon hållhake på de likvida företagens möjligheter att investera. Herr Velander säger, att vi här inte kan nöja oss med allmänna talesätt. Ja, herr Velander, vi är nödsakade, både herr Velander och jag, att röra oss med allmänna talesätt. Herr Velander kan inte tala om för oss hur de bolag har det

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

ställt, som har sina affärer i Sundsvalls Enskilda Bank.

Jag kan inte heller tala om vad jag vet om företagens bankställningar. Sekretessen förbjuder oss att göra detta, och därför är det lätt att säga att man rör sig med allmänna talesätt. Men låt oss ändå komma ihåg, att riksbanksfullmäktige i sin berättelse till riksdagen detta år sagt, att det förefaller sannolikt att åtskilliga företag, som har fått tillgång till likvida medel genom lageravvecklingar, har underlåtit att betala tillbaka sina lån. När jag använder uttrycket »underlåtit», är det inte en moralisk bedömning; företagen har låtit bli att betala tillbaka sina lån och behållit medlen på bankräkningar. Detta är väl mer än allmänna talesätt, och det förefaller väl därav något så när styrkt, att det finns icke så få företag i detta land, som har tillgång till likvida medel i detta avseende.

Men det är naturligtvis en fråga om konjunkturen. Alla vet, att vi har en högkonjunktur, och alla vet att den är stabil och balanserad — det är riktigt — vilket delvis beror på den politik, som föres, men läget tillåter oss inte vilka friheter som helst. Vi kan komma ur balansen, och jag vill fästa uppositionens uppmärksamhet på att läget i dag är ett annat än vad det var, när ni skrev er motion. Företagsamhetens förtroende för konjunkturutvecklingen har stigit ganska mycket på denna månad, och det är väl talande, att ansökningarna om byggnadstillstånd från industriens sida har vuxit så, att redan 85 procent av 1954 års kvot är intecknad. Här är en stigande investeringsbenägenhet. Det är inte något talesätt, herr Velander, utan det är rena klara fakta, och därför finns det ur konjunkturpolitisk synpunkt fullgoda skäl för att vi behåller detta konjunkturpolitiska medel ytterligare en tid. Detta var det ena skälet.

Det andra skälet för att icke nu upphäva begränsningen av den fria avskrivningsrätten är sekundärt och skulle icke i och för sig ha varit vägande. När nu läget är det, att det finnes anledning att bibehålla denna anordning på grund av konjunkturpolitiska förhållanden, bör vi

också ta hänsyn till att här pågår en utredning, som syftar till att lägga fram förslag till omläggning av företagsbeskattningen. Denna utredning måste ju omfatta frågan om de fria avskrivningarna. Det är väl inte i och för sig osannolikt — något som i viss mån skyntar fram — att det kan komma förslag, som i fortsättningen innebär en begränsning av den fria avskrivningsrätten, en anordning som skulle vara mera smidig än den vi nu har, ty ingen kan förneka att den fria avskrivningsrätten har medfört svårigheter för oss under de hektiska högkonjunktursåren.

Herr Velander klagat över att beskattningen vid ett bifall till regeringens förslag i år blir hårdare än vad den var förra året, ty nu kommer begränsningen att gälla tre år i stället för såsom tidigare två år. Observera detta! Vad är det då som händer? Jo, det händer att tjuguprocentbegränsningen håller på att bli verklighet. Förut har det bara varit en början, där denna begränsning tillämpats för vissa års investeringar. Nu griper den in i flera års investeringar, och vad visar detta? Jo, detta visar, att anordningen ännu icke fått sin verkan. Om man nu skulle följa reservanternas förslag att helt eller delvis släppa avskrivningarna fria, med resultat att det för många företag blev synnerligen stora avskrivningar och vi sedan kommer fram till en anordning med bättre konjunkturpolitiskt bestämda avskrivningar, skulle ett sådant mellanspel leda till att det därefter kom att dröja en ganska lång tid, innan de företag, som hade haft tillfälle att göra de stora avskrivningarna, kom att få kännning av den nya ordningen. Ingen kan väl bestrida, att det förhåller sig på det sättet, och därför finns det enligt mitt sätt att se fullgoda skäl även ur den synpunkten att behålla anordningen, intill dess vi får prövat företagsbeskattningssakkunnigas förslag, som kan förväntas bli framlagt vid mitten av detta år.

Jag ger de motionärer, som har sagt att denna anordning inte är fiskaliskt betingad, rätt. Och jag har den uppfattningen, att jag, om denna begränsning

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

nu borde upphöra, skulle ha tagit konsekvensen därav, oavsett vilken inverkan detta kunde få på budgeten. Det är nämligen klart, att jag, om jag slopar denna begränsning, skapar en lucka i budgeten, som på ett eller annat sätt måste fyllas. Jag skulle ta risken och då försöka finna en utväg för att fylla denna lucka. Men jag menar att det inte finns anledning härtill, och då fyller denna anordning även en viss budgetuppgift. Jag undrar, om folkpartiet, som slåss så troget vid högerens sida i denna fråga, samtidigt tror på sin egen uppgift i skattemotionen, nämligen att ett genomförande av deras förslag inte medför något större skattebortfall än 10, 15 miljoner kronor. Om det vore så, då vore det verkligen inte någonting att slåss om. Men förslaget få väl en större inverkan, och hur det då skall gå med oppositionspartiernas försök att sänka skatten för de fysiska personerna vill jag lämna osagt. Detta är emellertid kanske en av herr Ohlons långrev. Vi kommer väl ihåg, att jag i första kammaren häromåret gjorde en sammanställning av alla folkpartiets förslag till skattesänkningar och utgiftshöjningar — och detta såg mycket ruskigt ut ur budgetsynpunkt. Herr Ohlon sade då mig, att man från oppositionens sida kastade ut en långrev här och en långrev där i den förhoppningen, att majoritetspartierna skulle nappa på någon av dem. Detta kanske bara är en sådan där långrev, och om vi inte nappar på den, har herr Ohlon tillfälle att kasta ut en ny långrev och försöka få oss att nappa på den.

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Finansministern underströk mycket starkt, att inskränknigen i den fria lagervärderingen inte så mycket fick fattas som ett komplement till inskränknigen i den fria lagervärderingen och investeringsavgiften, utan fastmer som ett komplement till kreditrestriktionerna, och det är nog alldeles riktigt. Det resonemang, som fördes för två år sedan, var ju det, att man genom kreditrestriktionerna skulle kunna

dämma upp krediterna för de företag som behövde låna och att man genom de andra inskränkningarna dämde upp för de företag som hade egna medel att röra sig med. Men det resonemang, som var riktigt 1952, har inte giltighet i dag; konjunkturläget är ju ett helt annat i dag än för två år sedan.

Finansministern säger, att läget nu är helt annorlunda än när vi skrev våra motioner för något över en månad sedan. Detta är väl ändå en överdrift. Den större optimismen beträffande konjunkturläget, som har skyttat fram, har i varje fall inte ännu tagit sig några uttryck på kreditmarknaden.

Vidare säger finansministern, att om vi nu återinför den fria avskrivningsrätten, så kan vi befara en vild avskrivning från företagens sida inför den stundande förändringen i företagsbeskattningen. Det kan hända, att en del företag kommer att göra extra avskrivningar inför detta framtidsperspektiv, men, herr finansminister, företaget måste väl också tänka på sina utdelningar, de kan inte avskriva hur mycket som helst.

Jag begärde ordet, när herr Sjödahl för en gångs skull sade en lustighet. Herr Sjödahl frågade, varför vi skulle släppa loss de privata investeringarna, när vi dämmer upp de offentliga. Jag föreställer mig, att herr Sjödahl inte har läst den sista redogörelsen från nationalbudgetdelegationen eller inkomstbilagan till årets statsverksproposition, ty i dessa aktstycken kunde man inhämta, att de offentliga investeringarna under förra året hade ökats med 1 300 miljoner, medan samtidigt industriens investeringar hade minskat med 200 miljoner. Med andra ord, privata investeringar hade minskat med 200 miljoner kronor samtidigt som de offentliga investeringarna ökat med nära 1,5 miljard. Investeringsökningen ligger för närvarande väsentligen på den offentliga sektorn.

Vidare kunde man ur nationalbudgetdelegationens rapport utläsa, att minskningen av industriens investeringar föregående år fördelade sig med lika be-

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

lopp på byggnader och anläggningar å ena sidan samt maskiner och kommunikationsmedel å den andra, vilket kan vara av intresse att anföra i detta sammanhang.

Nu säger emellertid herr Sjödahl, att om vi ginge tillbaka till 1947 års fria avskrivningar, så kunde man befara att företagen komme att avskriva 60 procent av sina investeringar för 1952, 80 procent av 1953 och 100 procent av 1954. Detta är fullkomligt ogörligt — så väl ställda är tyvärr inte våra företag.

För övrigt vill jag konstatera, att herr Sjödahl motsade sig själv, när han i fortsättningen refererade någon utredning, som gjorts av docent Västhagen och som visade att företagen trots de fria avskrivningarna inte har avskrivit så stora belopp som man skulle kunna tänka sig. Då kan ju herr Sjödahl och finansministern fråga, varför vi bråkar, och jag får säga, att den här frågan naturligtvis betyder mindre än vad investeringsavgiften gjorde, när det gäller inskränkningen av investeringarna. Men företagen är ju ingen enhetlig massa. Det ena företaget är för sin framtida konsolidering i behov av större avskrivningar än det andra. Genom att utfärda snäva regler, vilket nu föreslås, binder man utvecklingen för våra företags vidkommande. Jag vill konstatera, att i och med vad som här föreslås kommer vi i vårt land i motsättning till den mening, som har tagit sig uttryck i den sista årsberättelsen från den västeuropeiska samarbetsorganisationen, OEEC. I denna årsberättelse understrykes kraftigt vikten att de västeuropeiska ländernas företag konsoliderar sig genom en kraftig rationaliseringsverksamhet. Och en rationaliseringsverksamhet, som skall sätta spår efter sig, kräver en höggradig investering.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation I.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr Ohlon ansåg sig kunna och böra påpeka, att jag inte hade studerat vissa

skrifter och därför hade kommit med något oriktiga uppgifter. Jag vet inte vilka skrifter herr Ohlon läser, men jag vill erinra om att under föregående år gick visserligen den enskilda industriens investeringar tillbaka, men i stället ökade handels och det privata transportväsendets investeringar så mycket, att de balanserade den enskilda industriens tillbakagående investeringar. Totalt gick det enskilda investeringsbeloppet upp.

Herr Ohlon hade inte riktigt uppmärksammat nyanseringen i mitt uttalande om docent Västhagens bok. Jag sade, att visserligen hade investeringarna inte ökat så mycket, som man kunde tro, utöver vad som motsvarade tio procents avskrivning men att det individuellt var mycket, mycket stora ökningar och att man genom en starkare begränsning av avskrivningarna skär bort dessa toppar i investeringsbenägenheten på vissa håll och tvingar fram ett strängare ekonomiskt övervägande, medan man däremot inte alls påverkar de företag som visar en mera jämn investeringslust.

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet tillät sig en karakteristik av oppositionens sätt att argumentera i förevarande sammanhang. Han yttrade nämligen, att det var advokatyr och att det inte var någon god sådan. Till det vill jag här inte säga någonting annat än att jag anhåller, att de ärade kammarledamöterna genom protokollet ville ta närmare del av bl. a. mina anföranden för att konstatera, om det däri finns någonting av sådan art, som kan förtjäna den karakteristik, herr statsrådet fann lämplig.

I detta sammanhang vill jag gärna erinra om att det fanns en tid, då man här i riksdagen under de ständiga diskussionerna omkring olika skattefrågor mycket ofta fick höra, att oppositionens företrädare hade missuppfattat uttalanden från statsrådsbanken, som citerats eller åberopats. De, som följde dessa debatter, var säkerligen på det klara med att, om någon hade missuppfattat sådana uttalanden, så berodde det på deras utform-

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

ning. Jag beklagar, att vi genom det sista uttalandet från statsrådsbänken har fått en erinran om den tiden, som ingen av kammarens ledamöter torde önska sig tillbaka till.

Herr statsrådet anför en del underliga ting. Han säger bl. a. att begränsningen av den fria avskrivningsrätten ännu inte har nått avsedd verkan och att den därför bör fortbestå i avvaktan på att företagsbeskattningskommittén hinna slutföra sitt utredningsuppdrag. Jag tillåter mig ställa den frågan: Varför skulle vi då införa denna begränsning i företagens självbedömnings- och självbestämningssrätt? Om med begränsningen, som herr statsrådet säger, ännu inte har uppnåtts därmed avsedda verkningar, innebär väl det, att den icke hade bort införas. Det är en slutsats, som föranledes av herr statsrådets eget uttalande.

Sedan talade herr statsrådet om skattebortfallet. Jag har inte för min del inlåtit mig på den saken. Jag tror nämligen, att det är ganska svårt att komma till några mera bestämda resultat i det hänseendet och att man vid en diskussion därom i stor utsträckning måste röra sig på gissningarnas område. Det är väl exempelvis ingen av oss som ännu vet eller kan bedöma, vilka vinster företagen i stort sett kommer att uppvisa vid detta års utgång.

Sedan gjorde herr statsrådet ett stort nummer av en föga betydelsefull distinktion, som han själv framförde. Statsrådet säger sålunda att begränsningen av den fria avskrivningsrätten inte utgjort komplement till investeringsavgiften och begränsningen av den fria lagervärderingen utan till kreditbegränsningen. Jag undrar vilka realiteter som ligger här!

När regeringen hade accepterat engångsinflationen för att, såsom den själv deklarerat, icke äventyra den fulla systerättningen, men dock så småningom började inse, att det inte gick för sig att stanna vid en passiv hållning, fick vi ju vara med om sådana ting som investeringsskatt, investeringsavgift, bilaccis, byggnadsreglering, kreditransonering, begränsning av den fria avskrivnings-

rätten etc. Jag trodde nog att herr statsrådet själv satte dessa åtgärder vid sidan av varandra. Att jag tillät mig att säga, att begränsningen av den fria avskrivningsrätten var ett komplement till investeringsavgiften och till begränsningen av den fria lagervärderingen berodde närmast därpå att, när man diskuterade behovet av en begränsning av den fria avskrivningsrätten, föll man tillbaka på investeringsavgiften och de synpunkter som under senhösten 1951 åberopades i propositionen därom.

När herr statsrådet betraktar såsom en konsekvens av den sittande företagsbeskattningskommitténs arbete att den provisoriska begränsningen av den fria avskrivningsrätten skall bestå, förstår jag ingenting av logiken däri. Det primära i detta sammanhang är begränsningen av den fria avskrivningsrätten, och jag vågar, herr statsråd, bestämt hävda, att skälen för en prolongering av denna begränsning är så avlägset liggande, att det skulle vara fullständigt uteslutet t. o. m. för herr statsrådet själv — om inte denna begränsning redan hade införts — att i dagens läge förelägga riksdagen en proposition om införandet av en sådan begränsning.

Vidare var herr statsrådet inne på någonting, som jag måste finna vara mycket överraskande, men det talet har ju hörts förut. Statsrådet säger, att det finns företag, som har pengar på bankräkningar och som håller pengarna kvar där i stället för att betala sina skulder. Det är möjligt, att herr statsrådet kan fota sin framställning på den punkten på något slags undersökning. Statsrådets uttalande är dock av den beskaffenheten, att herr statsrådet borde ha anfört resultatet därav, när herr statsrådet finner lämpligt att inlåta sig på uttalanden av ifrågavarande art. Det är måhända till sist fråga om fall av så blygsam omfattning eller storleksordning att de på intet sätt motiverar ett omnämnande i ett sammanhang som detta.

Herr statsrådet **SKÖLD:**

Herr talman! Jag skall bara tillåta mig några korta repliker till herr Velander.

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

Herr Velander talade på nytt i allmänhet och vitt och brett, samtidigt som han beskyllde mig för allmänna talesätt. Jag har ju dock angett en synpunkt, därvid jag hänvisade till en, som vi får hoppas, vederhäftig källa. Det har inte herr Velander gjort. Han vill ha ett exempel på ett företag av omtalad typ. Han vet att jag inte kan ge det, men varför ger inte herr Velander det själv, så kan vi ju diskutera herr Velanders exempel?

Frågan om hur propositionen nr 200 till 1952 års riksdag skall tolkas kan jag också överlämna till kammarens ledamöter. När herr Velander beklagar att här hade förekommit ett bestridande från min sida av herr Velanders tolkning, måste jag säga att sådana bestridanden alldeles säkert kommer att framföras, så länge herr Velanders exeges fortsätter här i kammaren. Det är ingenting att göra åt det. Man får tåla att bli miss-tolkad, och man får försöka att lägga till rätta.

Vilka realiteter ligger bakom talet om att begränsningen av de fria avskrivningarna skulle vara en komplettering till kreditpolitiken? Det vet ju herr Velander, det har han själv varit inne på. Kreditåtstramningen kunde ju endast bereda svårigheter för investeringsverksamheten när det gällde företag som behövde låna pengar. Begränsningen av den fria avskrivningsrätten kom till för att skapa ett något så när motsvarande hinder för företag som icke behövde låna pengar. Den saken är väl alldeles klar.

Jag har inte sagt att åtgärden inte har haft några verkningar. Jag har bara sagt, att den inte haft sina fulla verkningar, och det är väl en annan sak.

Till herr Ohlon vill jag bara säga, att om jag skulle ha uttalat, att läget är ett helt annat nu än när motionerna skrevs, så har jag nog tillspetsat saken. Jag menade inte så. Min uppfattning om konjunkturförloppet var densamma då som nu. Vad jag ville säga var att företagssamheten hade för en månad sedan en mycket mindre optimistisk uppfattning om konjunkturutvecklingen än vad den

har i dag. Det är detta som i viss mån har undergrävt motiveringen i de motioner som vi nu har att behandla tillsammans med propositionen.

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Herr talman! När herr statsrådet antyder, att jag själv borde komma med exempel på självfinansierande företag, vilkas likviditetsställning utgör en fara för den ekonomiska politik, som herr statsrådet företräder, vill jag blott säga, att jag inte har något sådant exempel att tillgå. Jag känner inte till något fall, som kan vara på något sätt belysande i det hänseendet.

Herr LANGE (s):

Herr talman! Jag begärde närmast ordet i anslutning till det replikskifte som ägde rum mellan herr Ohlon och herr Sjö Dahl. Jag ville påpeka, att herr Ohlon hade fel inte endast när han talade om investeringarnas omfattning utan också när han hänvisade till den senaste årsberättelsen från EPU. I denna årsberättelse framhålles som den väsentliga rekommendationen till länderna att sörja för att balans i den nationella ekonomin skapas och på det sättet också bättre betingelser för balans mellan de västeuropeiska länderna i fråga om betalningsförhållanden och utrikeshandel. EPU-rapporten behandlar också investeringarna. I det sammanhanget står sig vårt land faktiskt väl i den internationella jämförelsen med en total investeringsvolym av ungefär 30 procent. Det är inte många länder, herr Ohlon, som kommer upp till denna siffra.

Medan jag ändå har ordet skulle jag trots allt vilja något blanda mig i den diskussion som förts mellan herr Velander och finansministern. Herr Velander försökte ju i sina sista anföranden fortfarande göra gällande, att den tillfälliga begränsningen i rätten till fria avskrivningar kunde ses i huvudsak som ett komplement till investeringsavgiften, och när den förra åtgärden infördes första gången år 1952, skulle som mo-

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

tiv ha anförts, att den skulle utgöra ett komplement till investeringsavgiften. Det kan väl ändå inte vara ur vägen att läsa upp vad statsrådet och chefen för finansdepartementet vid detta tillfälle uttryckligen sade: »Då såsom jag förut framhållit en inskränkning i möjligheterna till vinstreglerande dispositioner är av väsentlig betydelse för uppnående av en konsekvent genomförd kredit- och investeringsbegränsning synes mig starka skäl tala för ett genomförande av departementspromemorians förslag. Denna min uppfattning grundas även därå att de ifrågasatta bestämmelserna framstår, vilket jag tidigare även påpekat, såsom ett önskvärt komplement till investeringsavgiften.» Jag förstår inte, herr talman, hur man vid genomläsning av motiveringen till de ifrågavarande åtgärderna kan komma till annan uppfattning än att huvudskälet till att dessa åtgärder vidtogs just var att de skulle utgöra ett komplement till kreditbegränsningen.

Det är riktigt — såsom det har påpekats här i kammaren från flera håll, både från utskottets sida och från finansministerns — att åtgärderna ju inte har föranletts av fiskaliska skäl. Men jag tror ändå, att man kan komma till en viss uppfattning beträffande effekten. om man ser på hur åtgärderna kan komma att påverka skatteunderlaget och skatteinkomsterna till statsverket. Visserligen rör man sig där med rätt osäkra beräkningar. Men en viss utgångspunkt kan man erhålla om man undersöker investeringsverksamhetens totala omfattning. I statsverkspropositionen har på dessa grunder angetts såsom troligt, att den tillfälliga begränsningen av avskrivningarna skulle komma att medföra en inkomst till statsverket på 150 a 200 miljoner kronor. Det är ingen som säkert kan säga hur hållbar en sådan beräkning är. Men har man den uppfattningen, som folkpartiet ger uttryck åt i en annan motion — att begränsningen betyder endast något tiotal miljoner kronor — då har ju åtgärden också ringa betydelse för företagen. Det måste innebära att företagen antingen inte har

tillräckliga vinster för att kunna utnyttja möjligheterna till avskrivningar eller också att deras benägenhet att göra investeringar är mycket ringa.

Det är intressant att se att folkpartiet och högern, trots att dessa båda partier har så olika inställning när det gäller följderna av den här föreslagna åtgärden, ändock har kunnat ena sig om en gemensam reservation i utskottet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Jag skall inte blanda mig i finansministerns och herr Velanders blindbockslek angående de företag, som eventuellt skulle missbruka ett återinförande av den fria avskrivningsrätten. Jag vill bara hänvisa till det faktum, att trots att inlåningen i affärsbankerna ökat med mycket stora belopp förra året så har utlåningen icke ökat nämnvärt. I fråga om industrien och handeln har utlåningen faktiskt minskat. Utlåningsökningen faller helt och hållet på byggnadsverksamhetens konto. Jag har velat anförda detta såsom ett vittnesbörd om att investeringsbenägenheten icke torde vara så stor som det på regeringshåll göres gällande.

Herr Lange påpekade återigen, och alldeles riktigt, att denna inskränkning icke är förestavad av fiskaliska skäl. I detta sammanhang vill jag rätta ett missförstånd. I vår stora skattemotion har vi i fråga om vad ett frigivande av avskrivningsrätten skulle medföra icke nämnt siffran 10—15 miljoner kronor, utan vi har talat om några tiotal miljoner. Herr Lange underströk också själv svårigheterna att här göra en exakt uppskattning.

Men frågan har, herr talman, en fiskalisk karaktär ifrån en annan synpunkt. Den vidtagna begränsningen innebär nämligen att vi under dessa år, i fjol, i år och nästa år, skor oss på framtidens bekostnad. Inskränkningen i den fria avskrivningsrätten har till resultat att man får fram ett större skatteunderlag i fjol, i år och nästa år i utbyte mot

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

ett lägre skatteunderlag i framtiden. De avskrivna medlen kryper ju alltid förr eller senare fram i boksluten. Frågan har alltså ett visst framtidsperspektiv, som man inte bör förbise i detta sammanhang.

Herr LANGE (s):

Herr talman! Jag är fullt på det klara med att bankstatistiken i denna del är ofullständig, men så vitt man kan bedöma visar den att kreditgivningen inom både handeln och transportväsendet varit av större omfattning i fjol än året dessförinnan. Bankstatistiken motsäger således i varje fall icke den uppfattning, som nationalbudgetsdelegationen och konjunkturinstitutet kommit fram till när de beräknade omfattningen av det enskilda näringslivets investeringsvolym under fjolåret och jämförde denna med motsvarande volym under år 1952.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Jag uppkallades av finansministerns inlägg och vill rikta en fråga till honom med anledning av att han förklarade att inskränkningen i avskrivningsrätten under de två gångna åren inte haft någon verkan alls. Jag fattade det i varje fall så, att finansministern ansåg att denna begränsning inte haft några verkningar tidigare utan att dessa först skulle börja att ge sig till känna 1954. Då skulle väl inte heller skatteinkomsterna hittills ha påverkats av åtgärden och inte heller skatteberäkningarna för nästa budgetår? I varje fall torde siffran 150 miljoner kronor vara för hög. Jag medger dock att det är mycket svårt att bilda sig en säker uppfattning om vilket belopp det kan röra sig om.

Jag skall i övrigt inte blanda mig i den debatt som förekommit här, då jag i allt väsentligt kan instämma i vad herr Velander anför. Jag fäste mig emellertid vid att finansministern använde uttrycket »advokatyr» gentemot dem, som åberopar vad som tidigare har yttrats

i fråga om sambandet mellan företagens beskattning och den fria avskrivningsrätten, t. ex. år 1947.

Jag tycker att detta är att fullständigt ställa förhållandena på huvudet. För mig är det svårt att se att det är annat än advokatyr, när man försöker resonera bort vad som uttryckligen framhölls år 1947, nämligen det bestämda sambandet mellan den fria avskrivningsrätten och den skatt för juridiska personer, som då bestämdes. Finansministern erkände det ju också på sätt och vis. Han sade nämligen, att när vi år 1951 första gången genomförde inskränkningen i avskrivningsrätten, borde vi egentligen även ha tagit upp skattesatserna för juridiska personer till övervägande. Men, fortsatte finansministern, det hade naturligtvis inte blivit någon ändring i skattesatserna, och därför brydde man sig inte om att ta upp saken. Samma förhållande borde ha gällt även i år. Men, säger finansministern, det skulle inte ha lett till annat resultat än att man bibehållit samma skattesatser.

Detta ter sig för mig såsom advokatyr. Det är för gemene man, som skall läsa vad som säges i dessa sammanhang, naturligt att fatta vad som sades 1947 såsom en bestämd utfästelse, att man inte skulle upprätthålla den skattenivå för juridiska personer, som man då bestämde, under annan förutsättning än att man bibehöll den fria avskrivningsrätten. Jag tror att man har anledning att vara litet mera aktsam om hur man infriar uttalanden, som man gör i sådana här sammanhang. Det må tyckas höra till imponderabilia, men det är en mycket väsentlig sak för allmänhetens förtroende till statsmakternas handlande. Jag har en känsla att vi är på glid i det hänseendet. Vi kommer inom kort tid att möta ett ärende, där ett resonemang har förts av sådan beskaffenhet, att jag också skulle vilja beteckna det som advokatyr.

Att vi ser så olika på denna fråga beror naturligtvis på att vi har olika uppfattningar om vad som i det nuvarande konjunkturläget ter sig såsom det vä-

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

sentliga. Den saken har vi ventilerat redan i remissdebatten, och det finns inte anledning att nu ta upp den på nytt. Vi har för vår del velat bedöma saken så, att den verkliga risken, i den mån man kan tala om en risk, för inflationsutveckling ligger, såsom finansministern säger i statsverkspropositionen, närmast på investeringsområdet. Men där hävdar vi att det inte finns några risker, som är betingade av förhållandena ute i världen, utan det är i så fall risker, som vi själva tillskapat genom att till det yttersta använda våra resurser. Det har ju skett på det sättet, att den offentliga sektorn undan för undan har ökat på bekostnad av den enskilda sektorn. Vi tycker att detta är icke ett riktigt sätt att bedöma den nuvarande konjunkturen, att just nu på detta sätt vidhålla en överinvestering, om jag så får uttrycka mig, i fråga om den statliga sektorn på bekostnad av den enskilda. Ty vi måste räkna med att det konjunkturläge, som vi nu befinner oss i, framför allt innebär allvarliga risker med hänsyn till vår kostnadsnivå i förhållande till utlandet. Det gäller för oss att få ned vår höga kostnadsnivå. För det ändamålet menar vi att det är i folkhushållets intresse, att de privata investeringarna får komma till sin rätt, när det gäller att rationalisera, så att vi får fram en verkligt konkurrenskraftig prisnivå. Därför tycker vi att det är irrationellt att begagna denna situation för att bibehålla metoder, som är till för att hålla tillbaka de enskilda investeringarna. Om det skulle bli en tendens till överinvestering, menar vi att man får jämkna på den offentliga sektorn så mycket att man under alla omständigheter kan släppa fram sådana enskilda investeringar, som har verklig betydelse i rationaliseringssyfte.

I denna situation kan vi inte finna skäl för ett återhållande element av den innebörd, som denna begränsning av den fria avskrivningsrätten har. Vi kunde anse att den var berättigad år 1951, när vi var mitt uppe i en blossande inflationsutveckling som sammanhängde med konjunkturläget i hela världen. Men nu

menar vi att vi helt och hållet har i vår egen hand att se till att vi inte överinvesterar och att fördelningen av investeringsutrymmet inte sker på det sättet, att man medvetet håller tillbaka de enskilda investeringarna, när det framstår såsom den kansle allra främsta angelägenheten för oss att skapa en konkurrenskraftig prisnivå. Det är sannolikt i detta hänseende som meningsskiljaktigheterna ytterst bottnar och som gör att vi kommer till olika slutsatser om det kloka i att nu besluta om ytterligare förlängning på ett år av begränsningen i den fria avskrivningsrätten.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till det yrkande som här ställts om avslag på utskottets hemställan.

Herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Jag bestred ju redan i en tidigare replik till herr Velander att jag skulle ha sagt att den anordning, om vilken vi nu strider, icke haft någon verkan alls. Men jag får väl då exemplifiera ordentligt, så att det går att få klarhet i vad jag menade.

När dessa bestämmelser infördes innebar de en begränsning av avskrivningsrätten på investeringar till 20 procent för 1952 och 1953 men fri avskrivning för 1951 och dessförinnan. Ett beslut nu i år kommer att betyda en begränsning till 20 procent för 1952, 1953 och 1954, alltså ett år till. Om vi skulle fortsätta — vilket jag hoppas att vi inte skall behöva göra — blir det ett fjärde år 1955 och ett femte år 1956. Därefter är en 20-procentig avskrivningsrätt för investeringar genomförd. Jag har emellertid, herr Ewerlöf, aldrig bestridit verkan av denna anordning på sådana investeringar, som har utförts åren 1952 och 1953. På den punkten finns det sålunda icke några delade meningar.

När jag använde uttrycket advokatyr, så var det inte min avsikt att hänföra det till vad som skedde år 1947. Man kan naturligtvis säga att det varje gång borde ha gjorts ett övervägande rörande hela bolagsbeskattningen, men alla har

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

ju väl betecknat denna begränsning av den fria avskrivningsrätten som en tillfällig åtgärd, där det icke i och för sig var nödvändigt med ett dylikt övervägande. Jag har ju förutskickat, att när vi nästa år skall gå till en prövning av företagsbeskattningen och vad därmed sammanhänger, så skall denna prövning ske i överensstämmelse med vad som utlovades år 1947.

Men vad jag uttalade mig emot var det försök som här göres att säga, att begränsningen i den fria avskrivningsrätten hängde samman med införandet av investeringsavgiften och att det var en förutsättning att dessa åtgärder skulle avskaffas på en gång. Det betraktar jag som advokatyr, och den åsikten viker jag icke från.

Det är alldeles säkert så, herr Ewerlöf, att skillnaden mellan herr Ewerlöf och mig bottnar just i en olika uppfattning om betydelsen av investeringarna på den privata sektorn. Men, herr Ewerlöf, jag tror inte att herr Ewerlöfs uppfattning är en allmän uppfattning inom hela oppositionen, kanske inte säkert ens inom herr Ewerlöfs eget parti. Mellan oss två är det emellertid alldeles säkert en avgörande skiljelinje. Men varför skall vi precis diskutera vad som bara gäller oss två?

Herr LANGE (s):

Jag vill bara ställa en fråga till herr Ewerlöf, när han nu erkänner att skillnaden mellan oppositionen och riksdagsmajoriteten rörande investeringsavvägning är den, att man från oppositionens sida anser, att de offentliga investeringarna bör få göra åttio procent av utgifterna för de enskilda investeringarna. Jag hade tänkt att i det sammanhanget ställa den frågan till herr Ewerlöf: Vilka offentliga investeringar är det som herr Ewerlöf tänker på när han gör detta uttalande?

Jag har ställt frågan förut men inte fått den besvarad. Det skulle vara mycket vägledande för riksdagen och jag föreställer mig också för utskottsarbetet, om ståndpunkten från herr Ewerlöfs sida preciserades.

Herr EWERLÖF (h):

Hur opraktisk den frågan är säger sig självt. Av en investeringsbudget på en och en halv miljard eller vad den kan röra sig om kan inte jag nu räkna upp vad som skulle få anstå. Någoting sådant förutsätter självfallet, att man går över hela detta fält och ser efter vad det är som närmast skulle kunna få stryka på foten.

Jag erinrar om att det finns en viss elasticitet i dessa anslag — det anges ju ett visst minimalalternativ. Detta ger en fingervisning om vad som enligt regeringens uppfattning i första hand kan få vika. Jag utgår ifrån att det inte kan röra sig om mycket stora belopp som skulle behöva föras över till den enskilda sektorn. Jag har varit angelägen om att betona att det skall gälla investeringar, som kommer rationaliseringsarbetet till godo inom en rimlig tid. Detta är ju begränsningar som gör att förskjutningen i detta hänseende inte blir av någon större storleksordning. Men den är i alla fall av den betydelsen att det icke är anledning att vidhålla särskilda metoder för att trycka tillbaka den vilja, som kan finnas att åstadkomma sådana investeringar.

Herr LANGE (s):

Jag är herr Ewerlöf tacksam för upplysningen. Den marginal han ger en antydning om uppgår, om jag minns rätt, till cirka 70 miljoner kronor, och hans tanke skulle innebära en begränsning av investeringarna hos statens järnvägar och telegrafverket.

Huruvida de investeringarna bör betraktas såsom lönsamma och ur rationaliseringssynpunkt önskvärda investeringar eller ej, därom tror jag uppfattningarna kan gå isär. Men det är viktigt att fastslå att det är på dessa områden de begränsningar skulle åstadkommas, som man således på högerhåll närmast har i tankarna.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av

Ang. begränsning av rätten till fri avskrivning m. m.

den nu ifrågavarande paragrafen samt vidare därpå att nämnda paragraf skulle avslås; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 1 § i Kungl. Maj:ts av bevillningsutskottet i betänkande nr 11 tillstyrkta förordningsförelag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås nämnda paragraf. Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 97;

Nej — 38.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

2 §.

Herr **VELANDER** (h):

Jag hemställer om bifall till den vid utskottets betänkande fogade, med II) betecknade reservationen.

Herr **SJÖDAHL** (s):

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på godkännande av den nu

föredragna paragrafen samt vidare därpå att nämnda paragraf skulle godkännas med den lydelse, som förordats i den av herr *Velander* m. fl. vid betänkandet avgivna, med II betecknade reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Återstående delar av ifrågavarande lagförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 4, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 mars 1939 (nr 68) om statlig krigsförsäkring m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 2, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Punkterna 1—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Anmälades bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 58, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 4 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 64, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1953/54, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 16 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 69, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att andra kammaren i avseende å bevillningsutskottets betänkande nr 11 fattade samma beslut som första kammaren.

Anmälades att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 73, med förslag till lag angående ändrad lydelse av § 6 lagen den 30 maj 1873 (nr 31) om rikets mynt; och

nr 78, angående inrättandet av en veterinärklinik i Hälsingborg.

Interpellation om skärpt deklarationskontroll beträffande handel med livdjur m. m.

Herr PERSSON, KARL, (bf) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Skattefusk och därav föranlett krav på skärpt deklarationskontroll är ett ständigt återkommande tema i diskussionen såväl i tidningspressen som på olika offentliga diskussionsmöten. De s. k. fria yrkesutövarnas och jordbrukarnas deklARATIONER är ständigt, med eller utan rätt, föremål för misstanke om ofullständigt redovisade inkomster.

Vad beträffar jordbrukarna, torde misstankarna härom i stort sett vara obefogade. De allra flesta leveranserna från jordbruket sker numera till stora ekonomiska föreningar med välskött bokföring. Det är praxis, att de ekonomiska föreningarna skickar ut sammandrag till sina medlemmar med uppgift på den sammanlagda leveransen under året till ledning vid deklARATIONERNA. Föreningarnas konton för de olika medlemmarna är ju också tillgängliga för skattemyndigheterna.

En lucka utgör emellertid härvidlag de leveranser, som sker till privata uppköpare och slaktare, antingen vid sidan av föreningen eller från sådana jordbrukare, som ej är anslutna till inköpsorganisationerna. I den mån dessa uppköpare är stora företag med bokföringsskyldighet är även här skattefusk uteslutet. Så är däremot inte fallet med alla de småföretagare, som har så att säga kontoret på fickan. Misstanken finns åtminstone, att skattefusk här kan förekomma, och den bör i största möjliga utsträckning avlägnas.

Då det gäller slaktdjuren och sådana djur, som säljes som livdjur men av uppköparen slaktas, är en effektiv kontroll möjlig. Köttbesiktningstväng är väl genomförd i de allra flesta kommuner numera och torde väl bli hundra procentigt inom den närmaste tiden. Mig förefaller det lätt att i lag föreskriva, att besiktningsveterinären skall vara skyldig att journalföra från vilken uppfödare de besiktigade slaktade djuren levererats samt vikten på desamma. Detta skulle

Interpellation om anläggande av förbifartsled vid Kungälv.

för övrigt även ur hygienisk synpunkt vara välbetänkt, då smittsamma djursjukdomar på så sätt mycket fortare och således effektivare kunde uppsåras och bekämpas. Det går naturligtvis också att i lag föreskriva, att alla som handlar med livdjur skall vara skyldiga att journalföra inte bara inköp och försäljning utan även från vilka personer inköpen skett och till vilka försäljning ägt rum, vilka journaler skattemyndigheterna skulle få befogenhet att granska. Även härför torde hygieniska och allmänrättsliga skäl kunna åberopas.

Med hänvisning till vad jag här har anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande spörsmål:

Ämnar statsrådet vid den bebådade skärpningen av deklarationskontrollen föreslå sådana bestämmelser, att veterinärerna vid köttbesiktningbyråer blir skyldiga att journalföra från vilken jordbrukare besiktigt kött levererats jämte vikten på detsamma, samt bestämmelser om journalföring över handel med livdjur?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakarande spörsmål finge framställas.

Interpellation om anläggande av en förbifartsled vid Kungälv.

Ordet lämnades på begäran till herr **HERMANSSON, HERBERT** (bf), som yttrade:

Herr talman! Vi har i västra Sverige ett trafikproblem av utomordentlig betydelse, nämligen sträckningen av rikshuvudvägen nr 2 genom Kungälv ett par mil norr om Göteborg. Denna vägsträcka är synnerligen betydelsefull för hela Bohuslän, då den utgör huvudförbindelsen mellan länet och Göteborg. Regionplanelnämnden för Göteborg med omgivning, som representerar 30 storkommuner och städer med inalles 1/2 miljon människor, har också i olika yttranden understrukit vikten av att denna förbindelse med länet snabbt sättes i gott skick

och får en kapacitet, som åtminstone svarar mot den nuvarande trafiken. Sträckan ingår också som en betydelsefull del i Sveriges internationella vägnät och är sommartid den enda utfartsvägen från Göteborg mot Bohusläns för hela Sverige så betydelsefulla fritidsområden.

De trafikundersökningar, som på senare år gjorts, visar att sommartid genom Kungälv framföres en motortrafik, som till sin omfattning är på den absoluta toppen för alla landets städer med genomgångstrafik. Den är flera gånger större än i t. ex. Södertälje, Gränna och Lund. Trafikmängden är sådan att enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens normer en fyrfilig väg krävs för att man skall kunna bemästra trafiken.

I dagens läge ser trafikproblemet ut sålunda: från söder kommer man på en tvåfilig bro först över till Fästningsholmen, där 30 000—40 000 personer årligen besöker Bohus fästning. Parkerande och svängande fordon utgör här ständiga riskmoment. En folkskola, lasarettet och många bostadshus ligger invid vägen. Mellan fästningsön och fastlandet finns ytterligare en bro, något smalare än den förra. Därefter passeras Stora Torget med rådhus, kyrka och restaurang, varefter trafiken i stipulerad 35 km hastighet föres fram genom den smala Västra Gatan till Västra Tullen. Härifrån går trafiken genom uddevallavägen — en butiks- och bostadsgata med bl. a. lokal busstation — vidare till stadsgränsen och norrut.

Just nu ligger i byggnadsstyrelsen ett förslag till stadsplan, där man sökt tillfälligt avhjälpa trafiksvårigheterna på en del av denna passage genom Kungälv, nämligen mittsträckan mellan Stora Torget och Västra Tullen. Förslaget går ut på att lägga en gata, Strandgatan, ungefär halvvägs mellan älven och Västra Gatan genom trädgårdarna. Staden, liksom länsstyrelsen, har härvid tagit fasta på väg- och vattenbyggnadsstyrelsens yttrande, att inga medel skulle finnas tillgängliga på mycket lång tid för en rationell lösning. Man har talat om att det skulle dröja 15—20 år, innan en förbifartsled skulle kunna komma till

Interpellation om anläggande av förbifartsled vid Kungälv.

stånd. Det är ju fullt naturligt, att stadens fäder inför ett sådant uttalande förfäras inför genomfartstrafikens tillväxt och hoppas på att den föreslagna Strandgatan skall kunna hålla tills förbifartsleden kan byggas.

Även om just själva strandgatssträckan skulle vara en förbättring för kungälvborna, vilket är tveksamt eftersom man här nyskapar en farlig kombination av bostadsgata och snabbled, har man dock inte löst svårigheterna för den helt dominerande genomgångstrafiken. Kvar blir de befintliga småbroarna, den svängande och korsande lokaltrafiken vid Stora Torget och Västra Tullen, problemet med cyklande och utspringande skolbarn längs hela leden o. s. v. Man avser sålunda att för 15—20 år acceptera en mycket riskfylld kombination av lokalgata med tomtutsläpp och en snabbled, och förvisso kommer det att krävas människoliv under dessa tjugo år. Trots de stora summor som läggs ner här ökar man ändå inte kapaciteten på *hela* kungälvsgenomfarten, även om man tror sig förbättra en viss del därav. Totalt blir det ändå bara en tvåfilig led med fullt upp av lokala hinder. Det troliga är att om man anlägger Strandgatan *nu*, kommer trafikanterna i alla fall att kräva förbifarten redan om 5—10 år. Och den kommer att behövas för att få en hygglig kapacitet på *hela* kungälvsleden. Man kan därför ifrågasätta riktigheten av att staten nu satsar 1 å 2 miljoner i ett vägbygge med så kort livslängd, sett ur rikstrafikens synvinkel. Det är nödvändigt att förbifartsleden i stället sätts bland de översta projekten på listan över statliga investeringar i städernas vägbyggen.

Förbifarten vid Kungälv med ny bro över Nordre älv väster om staden kommer troligen att kosta 10 miljoner, men dess betydelse för framtiden motsvarar väl kostnaderna. Jag anser det därvid nödvändigt att staten tar på sig en större del av kostnaderna för projektering och utbyggnad av denna led än vad som normalt är fallet, då Kungälv med sina 4 700 invånare inte orkar bära de dryga

utgifter för alla vägar och broar, som kommer att belasta staden.

Om staten sätter i gång arbetena på förbifartsleden omedelbart, kommer härigenom att uppnås en framsynt lösning, som klarar av problemet med flaskhalsen på riksväg 2. Samtidigt görs en kulturell insats av mycket stor betydelse för att bevara den flerhundraåriga stadsmiljön.

Med anledning av vad jag här har anfört får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet Hjalmar Nilson få ställa följande frågor:

1. Anser herr statsrådet möjlighet förefinnas, att staten påtager sig hela eller praktiskt taget hela såväl anläggnings- som driftkostnaderna för förbifartsleden väster om Kungälv?

2. Om så är fallet, ämnar statsrådet då taga initiativ till att en snar projektering av denna förbifartsled kommer till stånd?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 403, av herr *Bergvall* och fru *Gärde Widemar*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ytterligare aktieteckning i Norrbottens Järnverk aktiebolag, m. m.;

nr 404, av herrarna *Aastrup* och *Spetz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om yrkesskadeförsäkring m. m.; samt

nr 405, av herr *Norling* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om yrkesskadeförsäkring m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.08.

In fidem

G. H. Berggren.